

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 13.

Lördagen den 3 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne februari.

§ 2.

Efter föredragning till en början af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträdet bordlagda proposition till Riksdagen, med förslag till ny förordning angående stämpelafgiften, hänvisades densamma till bevillningsutskottet.

Till behandling af lagutskottet öfverlemnades Kongl. Maj:ts proposition, med förslag till lag angående ändrad lydelse af 9 kap. 4 § ärfdabalken, lag angående värdering af död mans bo och lag angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 juni 1875.

Slutligen hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts proposition, angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Östra Jordal n:o 1, $\frac{1}{2}$ mantal, i Göteborgs och Bohus län.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtanden n:is 14, 15, 16, 17 och 18.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg till en början lagutskottets i fråga om utlåtande n:o 11, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 13.

Om ändrade, Inom Andra Kammaren hade dels i motion n:o 10 herr *Ollas*
bestämmelser *A. Ericsson*, med hvilken herrar B. P. Ersson, Lars Peter Larsson
i fråga om i Berga, Norberg, Hammarström, Sälling och Wallbom instämt, dels
den kommunala röst- i motion n:o 16 herr *J. Anderson* i Tenhult, med hvilken herrar
rätten på P. G. Petersson i Brystorp och Näslund instämt, dels i motion
landet. n:o 20 herr *Bromée*, med hvilken herrar Öberg, Nordin, Walter och
(Forts.) Schöden instämt, dels i motion n:o 48 herr *A. Olsson* i Mårdäng,
med hvilken herrar Halvar Eriksson och Nils Hanson instämt, dels
i motion n:o 12 herr *Oskar Erickson*, dels ock i motion n:o 11 herr
Nydahl gjort framställningar, åsyftande begränsning af nämnda
rösträtt.

Samtliga dessa motioner hade hänvisats till lagutskottets behandling.

I motionerna n:is 10, 16, 20 och 48 hemställdes, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande ändrade lydelse af 11 § i kongl. förordningen den 21 mars 1862 angående kommunalstyrelse på landet, sådan denna § lyder i kongl. förordningen den 26 oktober 1888.

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den bestämda grunden. Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.

I motionen n:o 12 hade herr *Oskar Erickson*, med hänvisning till de skäl, som förut anförts för begränsning af den kommunala rösträtten på landet, föreslagit,

att Riksdagen måtte för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan denna paragraf lyder i förordningen af den 26 oktober 1888.

§ 11.

Röstvärdet — — — — — grunden.

Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden

sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.

Herr *Nydahl* erinrade i motion n:o 11 om sin vid sistlidne riksdag väckta motion, deri han angifvit följande grunder, i öfverensstämmelse med hvilka den kommunala rösträtten borde ordnas:

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

upphäfvande af den bolag nu tillkommande kommunala rösträtt; införande af rösträtt efter hufvudtal vid de kommunala valen, utom vid val af landstingsmän eller deras valmän, hvarvid nu gällande rösträttsgrund framgent skulle bibehållas; samt i öfrigt bestämmande af ett röstmaximum af en femtedel af kommunens röstetal, dock att detta maximum i intet fall finge beräknas högre än det röstetal, som sammanlagdt tillkomme öfriga röstegande.

I fråga om rösträtt för bolags äfvensom för oskiftade bons kommunala skattebidrag hade herr *Nydahl* i sin vid senaste riksdag väckta motion upptagit ett i lagutskottet vid riksdagarne 1867 och 1868 reservationsvis framställt, så lydande förslag:

»Bolagen må för proportionerlig eller, der hvar och en af bolagsmännens andel inför vederbörande myndighet blifvit offentligen uppgifven, för bestämd andel, samt i aktiebolag för innehafvande aktier i förhållande till bolagets hela upptaxerade inkomst utöfva rösträtt i den kommun, der bolaget drifver sin verksamhet. Detsamma gälle för delegare i oskiftadt bo.»

Med återopande af den i sistnämnda motion anförda motiveringen, hemställde herr *Nydahl*,

att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t med första låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till ändrad lydelse af gällande bestämmelser angående den kommunala rösträtten på landet i öfverensstämmelse med här ofvan omnämnda grunder.

Under *punkten 1* hemställde nu utskottet:

att Riksdagen ville, med bifall till herr *Oskar Ericksons*, men med afslag å herrar *Ollas A. Ericssons*, *J. Andersons*, *Bromées* och *A. Olssons* motioner samt herr *Nydahls* motion, i hvad den afser begränsning af den kommunala rösträtten i allmänhet till en femtedel af kommunens hela röstetal, för sin del antaga följande

Förordning

angående ändrad lydelse af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Häriigenom förordnas, att 11 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda paragraf lyder i förordningen den 26 oktober 1888, skall hafva följande lydelse:

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
den kommunala röst-
rätten på
landet.

(Forts.)

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att, der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden. *Ej må någon utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal, än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfriga röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.*

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts:

af herrar *Näslund*, *Kardell* och *E. Svensson* från Karlskrona, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr *Ollas A. Ericssons* med fleres framställningar, som afsett att bestämma ett röstmaximum, motsvarande en tjugonedel af kommunens röstetal, samt

af herr *J. Anderson* i Tenhult.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Anderson* i Tenhult: Då lagutskottet förlidet år tillstyrkt och denna kammare beslutat bifalla, att den kommunala rösträtten på landet skulle inskränkas till en tjugonedel af kommunens hela röstetal, eller med andra ord att ingen skulle få i vanliga kommunala angelägenheter utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar emot en tjugonedel af kommunens hela röstetal enligt röstlängden, samt då sedan den tiden icke inträffat något, som skulle kunna föranleda kammaren till att frångå detta sitt beslut, så får jag, herr talman, yrka, att i utskottets kläm orden »en tiondedel» måtte utbytas mot orden »en tjugonedel».

Herr *Höjer*: Det förefaller nästan som en blodig ironi, att under de konservatives jubel med anledning af den seger, som i onsdags den Första Kammaren vann öfver den Andra — ty detta var sakens egentliga innebörd — här nu debatteras ett förslag om en i mångas ögon mycket liten och anspråkslös reform af den kommunala rösträtten på landet. Det ironiska synes mig ligga i motsatsen emellan det anspråkslösa, som man här begär, och utsigten till framgång deråt hos en Första Kammare, som aldrig just under de gångna åren visat sig så synnerligen hjertnupen, som nu är segerstoltare än någonsin och dessutom för tillfället har den fördelen att kunna krypa bakom skyddet af en kunglig utredning; det ligger uti kontrasten emellan det lilla och obetydliga, som är, och det

relativt större och bättre, som under andra förhållanden kunde hafva varit. Det synes mig, som om denna lilla reform af den kommunala rösträtten på landet, lika som så många andra reformer, kommit i ett vida sämre läge i år, än det, hvori den befann sig i fjol.

Man talade under loppet af förra riksdagen derom att, derest det gamla landtmannapartiet icke skulle kunna motstå frestelsen, utan komme att antaga det hvilande grundlagsändringsförslaget, så skulle dock detta parti i allt fall såsom ett oeftergiftligt vilkor gent emot den Första Kammaren ställa genomförandet af en reform af den kommunala rösträtten på landet. Detta sätt att gå till väga skulle vittna om ett, om icke öfvermått af politiskt förutseende, så dock om ett visst mått af politisk klokhet. Det fans emellertid andra röster, som sade att så icke skulle komma att gå. Jag talade under förra riksdagen vid en af det gamla landtmannapartiets egna medlemmar, som sade, att detta parti skulle komma att antaga det hvilande grundlagsändringsförslaget och derefter förvänta af den Första Kammarens tacksamhet, att den i sin nåd skulle medgifva en begränsning af den kommunala rösträtten på landet. Jag må bekänna, att jag vid det talet kände mig nästan rörd öfver en så oskuldsfull barnatro, och jag sade för mig själf att, naiviteten icke borde hafva någon plats i det skarpa politiska spelet mellan den Första Kammaren och den Andra. Den 28 februari detta år fann jag, när resultatet blef känt, att det var jag, som varit den naive, och att min interlokutör varit, om icke en öfver måttan styf politisk strateg, så åtminstone en grundlig kännare af det gamla landtmannapartiet. Om jag också icke vet, huru vida det i onsdags var det gamla landtmannapartiet, som här i kammaren gick bort med segern, så är jag deremot åtminstone alldeles viss på, att det var den Andra Kammarens högt ärade vice talman, som gick bort med de stolta segertecknen; och ännu vissare är jag derom, att vid den sannolikt snart stundande politiska kapitulationen i Andra Kammaren herr Danielson blir den, som kommer att diktera kapitulationsvilkoren. Under sådana i mina ögon mycket osäkra politiska förhållanden är det just icke mycken förhoppning om, att några reformer under den närmaste framtiden skola kunna genomföras vare sig i den ena eller andra rigtningen.

Jag skall emellertid, herr talman, tillåta mig att instämma med den föregående talaren och yrka derpå, att denna kammare i år vidhåller det beslut, som vid den förra riksdagen fattades af den då varande majoriteten, om hvars tillvaro nu jag är alldeles okunnig. Det finnes, synes det mig, flera skäl, som tala för ett fasthållande af det gamla beslutet. Det har nyligen på basis af 1871 års numera visserligen temligen antiquerade statistik gjorts en utredning för att komma under fund med, hvilken inverkan en begränsning af den kommunala rösträtten till $\frac{1}{10}$ skulle utöfva på de kommunala förhållandena, och denna utredning har ådagalagt, att denna inverkan skulle blifva i yttersta grad minim, att den reform, som skulle be-tecknas genom en begränsning till $\frac{1}{10}$, skulle vara endast en sken-reform och icke medföra någon afsevärd förbättring. Detta är så mycket sannolikare som, enligt hvad som är påpekadt i lagutskottets

*Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
den kommu-
nala röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

Om ändrade betänkande, det på senare tider visat sig en allt mer fortgående tendens för de stora kommunala röstetalen att samlas på få händer, och det är alldeles öppendagligt, att antalet bolag år efter år tilltager i många delar af vårt land.

bestämmelser
i fråga om
den kommunala
rösträtten på
landet.
(Forts.)

Det finnes ännu en anledning att hålla fast vid begränsningen till $\frac{1}{20}$, hvilken anledning återopades redan 1893, och den är, att om Första Kammaren i sin öfvermenskliga nåd skulle gå in på en reform till $\frac{1}{8}$, så skulle Andra Kammaren, om den nu hölle fast vid $\frac{1}{20}$, hafva tillfälle att dock slutligen genom kompromiss komma till $\frac{1}{10}$. Man skulle äfven kunna säga, att om Första Kammaren skulle säga nej till en kommunal rösträttsreform ytterligare 25 eller 26 gånger — hvilket icke är alldeles osannolikt — så skulle Andra Kammaren, om den nu toge $\frac{1}{20}$, under de följande 25 åren kunna småningom progrediera till den gräns, der en verklig kommunal rösträttsreform kan anses begynna, och till följd deraf, när den slutliga uppgörelsen i den kommunala rösträttsfrågan kommer att ske, möjligen kunna tvinga med sig Första Kammaren till och med till en begränsning af $\frac{1}{20}$.

På grund af de skäl jag nu anført, skall jag, herr talman, anhänga om afslag å lagutskottets utlåtande och bifall till herrar Näslunds, Kardells och Svenssons reservation.

Herr von Krusenstjerna: Jag skall icke följa den siste ärade talaren i hans högpolitiska funderingar, utan skall anhänga att få yttra mig endast om lagutskottets föreliggande betänkande.

Inom utskottet fans icke bland denna kammares medlemmar den ringaste meningsskiljaktighet om nödvändigheten af en ändring i den kommunala rösträtten, utan divergensen bland kammarens ledamöter i utskottet rörde endast, huru vida man skulle stanna vid begränsning till $\frac{1}{10}$ eller gå ännu längre och fordra begränsning till $\frac{1}{20}$. Det förra alternativet påyrkades af mig jemte 3 andra af utskottsledamöterna från denna kammare, och den slutliga voteringen utföll så, att det blef vår åsigt, som fick uttryck i utskottets hemställan.

Skälet för min åsigt var det att, då vi för närvarande icke hafva någon begränsning alls af den kommunala rösträtten, jag trodde, att det vore för mycket att nu på en gång vidtaga en begränsning till $\frac{1}{20}$. Med den bristfälliga statistiska utredning vi hafva, hvarom äfven den siste talaren erinrade, trodde jag icke, att vi kunde tillräckligt bedöma verkningarna af ett så stort språng ut i det okända. Det skulle kunna medföra andra verkningar än man afsett.

Derjemte trodde jag, att det icke finnes den ringaste utsigt att nu komma till en begränsning till $\frac{1}{20}$, och att det därför vore skäl att stanna vid $\frac{1}{10}$.

Denna uppfattning, som jag hade inom utskottet, har jag icke sedan funnit skäl att frångå, utan har tvärtom ytterligare bestyrkts deri. Det torde nemligen vara temligen säkert, att Första Kammaren icke ens kommer att besluta en begränsning till $\frac{1}{8}$, utan stannar vid en skrifvelse. Under sådana förhållanden finnes icke heller det skäl, som, när ärendet var före vid förra riksdagen, mycket framhölls

under öfverläggningen och torde hafva varit det afgörande för att man satte begränsningen till $\frac{1}{20}$, nemligen att taga $\frac{1}{20}$ för att vid det slutliga afgörandet, vid sammanjemkningen mellan kamrarnes skiljaktiga beslut, kunna komma till det åsyftade målet, begränsning till $\frac{1}{10}$. Besluter den ena kammaren en skrifvelse, och den andra antager ett bestämdt förslag, kan ju kompromiss icke komma i fråga, och man kan därför antaga, att någon sådan i år icke kommer till stånd, och då synes det mig riktigare, om Andra Kammaren bestämdt och klart säger ifrån, huru långt den verkligen vill gå.

Som jag för min del för närvarande icke vill gå längre än till en begränsning till $\frac{1}{10}$, hemställer jag om bifall till lagutskottets betänkande.

Herr Näslund: Som herrarne finna, har jag jemte herrar Kardell och Svensson reserverat mig mot lagutskottets föreliggande betänkande, och då, såsom herr Johan Anderson nyss nämnde, några särskilda omständigheter icke inträffat, som kunde föranleda en ändring i vår uppfattning, annat än att vi fått en försäkran om framläggande af en utredning, så skall äfven jag taga mig friheten att yrka bifall till den af mig jemte herrar Kardell och Svensson afgifna reservationen, hvori yrkas att siffran $\frac{1}{10}$ måtte, i likhet med det beslut, som denna kammare förra året fattade, utbytas mot siffran $\frac{1}{20}$.

Herr Bromée: Då frågan om en reform af den kommunala rösträtten förra året var under behandling i riksdagen, kom lagutskottet till ett annat slut, än det nu har gjort. Lagutskottet fann nemligen då skäl tillstyrka Riksdagen att antaga en begränsning till $\frac{1}{20}$, och denna kammare biföll utskottets hemställan. Jag kan icke förstå, hvad skäl lagutskottet kunnat hafva att frångå det slut, hvartill det förra riksdagen kom, och jag förmodar, att denna kammare icke finner anledning att frångå sin då uttalade åsigt.

I lagutskottets betänkande påvisas också, med stöd af den utredning, som stått utskottet till buds efter 1871 års statistik, att en röstegande uti 54 af rikets 2,354 landtkommuner innehade mer än hälften af kommunens hela fyrktal. Uti 360 kommuner utgjorde då högsta en person tillkommande fyrktal öfver $\frac{1}{4}$ och uti 1,026 kommuner öfver $\frac{1}{10}$ af hela fyrktalet. Det är sålunda uppenbart, att i en hel mängd kommuner är enväldsstyrelse i stället för kommunalstyrelse, då så många ha ensamt beslutanderätt; det är, efter hvad denna utredning visar, något öfver 1,000 kommuner, der endast några få kunna bestämma öfver kommunens angelägenheter och i hvilka sålunda faktiskt icke finnes kommunal rösträtt, utan en eller få valde, som styra och ställa med kommunens angelägenheter, tillsätta kommunens tjänste- och förtroendemän.

Under sådana förhållanden anser jag det nödvändigt att vidtaga en verksam begränsning, och jag skall därför be att få sluta mig till det yrkande, som blifvit gjordt af herr Anderson i Tenhult, nemligen att kammaren måtte afslå utskottets hemställan och bifalla det i reservationen gjorda yrkandet om en begränsning till $\frac{1}{20}$.

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
den kommunala
rösträttens på
landet.
(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
den kommunala
röst-
rätten på
landet.*

Herr Ericson i Ransta: Den fråga, som nu åter igen föreligger till afgörande, är en fråga, som icke är ny, utan många gånger förut varit före, och jag tror, att det är en fråga, som allt framgent återkommer, om icke någon förändring af Riksdagen vidtages.

Jag tror icke, att begränsningen af den kommunala rösträtten skulle hafva fått så stor betydelse, om icke bolag numera i allt vidsträcktare mån tillkommit på landsbygden. Det är just i dessa massor af bolag, som i synnerhet uppstått i den norra delen af vårt land, som faran ligger. Deremot tror jag icke, att faran är så stor, som från vissa håll påståtts, då det gäller den rösträtt, som utöfvas af enskilda medlemmar af kommuner, i synnerhet jordegare. Men då jag å andra sidan är öfvertygad om, att en inskränkning af den kommunala rösträtten äfven beträffande enskilda röstegande kan ske, utan att någon fara uppstår, så skall jag be att få sluta mig till det resultat, hvartill utskottet kommit, och tillstyrka en begränsning af rösträtten till $\frac{1}{10}$.

Helst skulle jag dock, innan frågan afgjordes, vilja se en utredning, och jag skulle särskildt önska, att bolagens rösträtt inskränktes mer än den enskildes, ty ett bolags disponent eller förvaltare, hvilken stundom blott är tillfällig innehafvare af sin plats, kan ofta nog icke med själfständighet utöfva den rösträtt, som tillkommer honom för bolaget, emedan han ofta är beroende af påtryckning från bolagsmännens sida.

Jag tror alltså, att en större inskränkning af den kommunala rösträtten vore på sin plats beträffande bolagen än beträffande enskilde röstegande, men då jag å andra sidan, som sagdt, icke tror, att en begränsning äfven till $\frac{1}{10}$ skulle medföra någon farlig omstöpning vare sig af Första Kammaren eller af de kommunala förhållandena, så skall jag för närvarande be att få ansluta mig till det slut, hvartill utskottet kommit, och kommer jag således att rösta för en begränsning till $\frac{1}{10}$.

Herr Hammarström: Då denna fråga under föregående riksdagar varit före, ha här så många gånger anförts skäl och motskäl för den ena och den andra siffran såsom grund för fixeringen, angående den större eller mindre begränsningen, att det kan anses nog ordadt angående densamma, och jag skall därför, för att icke onödigtvis upptaga kammarens tid, icke alls inlåta mig i diskussionen, utan endast be att få yrka bifall till det af herr Anderson i Tenhult framställda yrkandet, nemligen för den af herrar Näslund m. fl. afgifna reservationen, hvori föreslås begränsning till $\frac{1}{20}$.

Herr Odhner: Då det är första gången, som jag deltagit i behandlingen af denna så ofta debatterade fråga, så ber jag att få till protokollet antecknadt, att jag för min del instämmer i den här, som jag tror, enrådande åsigten, att en begränsning af den kommunala rösträtten på landet är högeligen af behovet påkallad samt med rättvisa och billighet öfverensstämmande.

Hvad beträffar graden eller måttet af denna begränsning, ber jag att få ansluta mig till utskottets förslag. Det steg, som genom ett

bifall till detsamma skulle tagas, är ju i alla fall ett betydande framsteg. Jag vill därför för min del stanna dervid, dels på de skäl, som utskottet anfört och som blifvit ytterligare utvecklade af utskottets vice ordförande, dels också på den grund, att man torde behöfva någon tids erfarenhet af verkningarna af den nu ifrågasatta begränsningen innan man tager ett ytterligare steg i samma riktning.

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

(Forts.)

Jag skulle visserligen önskat en närmare utredning från utskottets sida af en punkt i herr Nydahls motion, den punkt nemligen, som rör bolagens rösträtt. Jag tror likasom han, att denna rösträtt, såsom den för närvarande hos oss är ordnad, icke står väl i öfverensstämmelse med de principer, som för öfrigt äro hos oss gällande, liksom icke heller med sunda principer öfver hufvud taget. Det synes, som om man i Norrland företrädesvis känt olägenheterna af den nuvarande ordningen. Men jag tror, att man skall märka dessa olägenheter äfven i öfriga delar af landet i samma mån som den stora industrien kommer att utbreda sig på landsbygden. Som sakerna nu stå, lönar det sig väl emellertid icke att begära återremiss rörande denna punkt, och jag vill därför inskränka mig till att förorda bifall till utskottets hemställan.

Att gå vidare ända till en begränsning af $\frac{1}{20}$, såsom några reservanter föreslagit, och göra detta endast af det skäl, att man derigenom skulle vinna en fördelaktig medelproportional vid en eventuel sammanjemkning, är en utväg, som bjuder mig emot. Jag anser det vara riktigast att besluta och hålla fast vid, hvad man finner mest öfverensstämmande med billighet och kloket.

Jag ber att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Darin: Förliden onsdag behandlades i denna kammare ett förslag till grundlagsändring, hvilket var af mycket genomgripande betydelse. Till det förslagens framgång ville jag icke med min röst bidraga, och jag vågar tro, att ingen skall förtänka mig det. Jag trodde likväl, att jag såsom lidande part kunde tåla och tåla — det oundvikliga. Emellertid voro mina farhågor vid detta förslag icke så mycket beroende på det ändrade förhållandet mellan stadsrepresentanterna och landtrepresentanterna i denna kammare, utan fast mer på förhållandet till en längre bort i detta hus residerande mäktig granne. Det yttrades i onsdags från en hedersplats i denna kammare, der för närvarande vägen går till den antydde grannen, att det nu föredragna förslaget skulle medverka till att ordna förhållandet till grannen. Ur denna synpunkt, herr talman, helsar jag förslaget med bifall och vill gerna lemna detsamma mitt ringa understöd.

Men det finnes för mig ett annat ännu viktigare skäl, och det är, att enligt mitt förmenande detta förslag är ett uttryck af den enklaste och oafvisligaste rättvisa. Emellertid hafva inom utskottet röster höjt sig, som manat till uppskof vid beslutet rörande denna fråga. Jag kan icke biträda en sådan uppfattning, ty antingen skulle resultatet af den undersökning, som Kongl. Maj:t säger sig hafva åvägabragt, blifva ett förslag, som skulle gå längre än det nu af utskottet framlagda, och i sådant fall lärer erfarenheten, att det är

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet. mycket ringa förhoppning om, att Första Kammaren skulle antaga detta förslag, eller också skulle det förslag, som Kongl. Maj:t komme att framlägga, vara sådant, att det icke ginge så långt som det nu framlagda, och i sådant fall skulle svärligen denna kammare godkänna detsamma.

På grund af de skäl, jag nu haft äran anföra, tillåter jag mig, (Forts.) herr talman, yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Erickson i Bjersby: De tvenne af mina kamrater inom utskottet, som yrkat afslag å lagutskottets hemställan och bifall till en vid betänkandet fogad reservation, hafva, så vidt jag hört rätt, för detta sitt yrkande åberopat endast den omständigheten, att sedan förra året inga händelser inträffat, som böra föranleda denna kammare att i år fatta ett annat beslut i frågan, än det den förra året fattade. Häremot vill jag blott invända, att det beslut, som Andra Kammaren förlidet år i frågan fattade och hvilket afvek från det kammaren förut många år å rad fattat, tillkom, om jag så må säga, af en ren slump. Att så inträffade berodde nemligen enligt min uppfattning derpå, att sistlidne Riksdags lagutskott framkom med detta förslag, hvilket åter berodde på en händelse, ty det var väl knappast någon af oss inom utskottet, som vid början af frågans behandling der ens tänkte på att utskottet med 9 röster mot 6 slutligen skulle affatta sitt beslut så som skedde.

Att emellertid någonting i denna fråga bör göras, likasom att begränsningen af den kommunala rösträtten bör göras så omfattande, att den verkligen blir effektiv, derom äro väl denna kammares ledamöter eniga. Men säkert är, att icke alla äro eniga om sättet att nå målet. I det afseendet står jag för min del på utskottets sida. Ty jag är förvissad, att om vi vidblifva vår föregående ståndpunkt i frågan — jag vill nu icke medräkna *fjölårets* beslut — skall nog Första Kammaren förr gifva med sig, än om vi det ena året besluta så och och det andra så.

Hvad de föreslagna olika proportionerna beträffar, torde svärligen kunna gifvas den ena eller andra bestämdt företräde, förr än en utredning egt rum, ty båda äro ju på sätt och vis godtyckliga. Vill man vinna något i saken, bör man sålunda taga utskottets förslag, ty i sådant fall har man säkrare förhoppning än annars, att Första Kammaren skall i frågan göra något medgifvande. Antager Andra Kammaren deremot det förslag, som de tre reservanterna från denna kammare yrka på och som är öfverensstämmande med Kammarens beslut i fjöl, så kan man derigenom gifva Första Kammaren anledning att afslå alltsammans. Detta känna vi af erfarenhet. År 1892, då lagutskottet förordade begränsning till $\frac{1}{10}$ och Andra Kammaren biföll detta förslag, föll i Första Kammaren förslag om begränsning till $\frac{1}{4}$, på en enda röst. Men året derpå eller senaste riksdag, då utskottet hemställde om en begränsning till $\frac{1}{20}$, hvilken hemställan bifölls af Andra Kammaren, afslog Första Kammaren alltsammans med en stor majoritet. Möjligt är att detta berodde derpå, att Andra Kammaren då ville gå längre än den förut gjort och öfvergifva den ståndpunkt, som kammaren dittills fasthållit vid.

Det synes mig således åtminstone icke lämpligt, att Andra Kammaren nu går till väga på samma sätt, om den är angelägen att vinna något i sak. Jag har i min motion sagt, att jag skulle önskat kunna gå så långt, som kammarens beslut i fjol innefattar, men jag har icke vågat föreslå något sådant, därför att jag är angelägen om, att något en gång vinnes i denna sak; och här likasom i andra fall tror jag, att man bör gå steg för steg, ty derigenom når man säkrast målet.

*Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
den kommunala
röst-
rätten på
landet.
(Forts.)*

En talare på stockholmsbänken sade nyss, att frågan nu vore i sämre läge än i fjol. Jag vill deremot påstå, att ur synpunkten att få *någonting* gjort i saken, är frågan nu i bra mycket bättre läge än i fjol, ty nu har man bättre hopp om en lycklig lösning deraf, såsom vi till och med hört från regeringsbänken, och jag tror, att äfven Första Kammaren nu vill gå oss till mötes.

Att nu framhålla några skäl för en förändring af den kommunala rösträtten på landet, tror jag icke tjena något till, då dessa skäl oupphörligen upprepats under 25 års tid. Jag vill därför endast vördsamt anhålla, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag. Afslår kammaren detsamma, blir det första gången som kammaren beslutar i strid mot hvad dess ledamöter i lagutskottet föreslagit i afseende å denna sak. Frågan afgöres inom lagutskottet vanligen genom lottning. Då Första Kammaren vunnit i lottningen, hafva Andra Kammarens ledamöter reserverat sig, hvarpå denna kammare bifallit reservationen. Hafva deremot Andra Kammarens ledamöter segrat inom utskottet, har Andra Kammaren godkänt utskottets hemställan. Kan man icke för bifall till reservationen åberopa några andra och mera talande skäl än dem, som nyss af herrar Anderson i Tenhult och Näslund anförts, måste jag vidhålla min mening, i öfverensstämmelse hvarmed jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Johansson* i Strömsberg instämde häruti.

Herr *Svensson* från Karlskrona: Såsom herrarne finna af betänkandet, har äfven jag reserverat mig mot utskottets förslag. Jag har gjort detta därför, att lagutskottet förlidet är tillstyrkt en begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens röstetal, och detta bifölls af Andra Kammaren. Jag kan nu icke inse att något skett, som föranleder der- till, att kammaren icke borde konsekvent vidhålla sitt då fattade beslut. Det enda skäl, som anförts emot ett dylikt beslut, är att Första Kammaren är emot begränsning af den kommunala rösträtten på landet, emedan en ändring deraf skulle komma att inverka på Första Kammarens sammansättning. Men vi veta ju, att den kommunala rösträtten i städerna är vida mer begränsad än här ifrågasättes. I städerna får ingen rösta för mer än $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal enligt röstlängden samt icke i något fall afgifva flera röster än som motsvarar en inkomst af 10,000 kronor utaf kapital eller arbete. Man har dock icke märkt, att detta i ringaste mån inverkat på stadsfullmäktiges sammansättning, och dessa äro ju jemväl valkorporationer för landstingen. Icke heller har man sett, att den kommunala rösträttens begränsning i städerna hindrat den större förmögenhetens inverkan på de beslut, som af stadskommunerna fattats.

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

Jag tror sålunda visst icke, att om kammaren och Riksdagen bifölle den begränsning, som af denna kammares reservanter föreslagits eller till $\frac{1}{20}$ af kommunens röstetal, detta skulle vara i någon mån farligt för de nuvarande samhällsförhållandena. Och då jag hyser denna öfvertygelse, kan jag icke underlåta att yrka bifall till den af mig samt herrar Näslund och Kardell afgifna reservation, hvilken nu i dag biträdts äfven af den fjerde reservanten, herr Andersson i Tenhult.

Herr Nydahl: I likhet med den näst föregående talaren skall jag an hålla om afslag på utskottets hemställan och bifall till den af honom jemte herrar Näslund och Kardell till betänkandet fogade reservationen.

Visserligen tror jag, att denna fråga aldrig skall erhålla en fullt tillfredsställande lösning — en lösning som på samma gång den är principielt riktig är till sina verkningar fullt effektiv — endast genom införande af ett allmänt röstmaximum, detta må nu sättas till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, såsom utskottet föreslagit, eller till $\frac{1}{20}$ såsom reservanterna från denna kammare anse lämpligt. Enligt min åsigt måste vid en slutlig uppgörelse de grunder för ändrade bestämmelser angående den kommunala rösträtten på landet, som jag i min motion föreslagit, komma till heders, och särskildt tror jag, att hvad jag hemställt angående rösträtt för bolag måste vinna afseende. I detta sammanhang kan jag icke annat än beklaga, att lagutskottet med så lätt hand förbigått denna fråga om rösträtt för bolag, och det hade så mycket mera kunnat väntas, att utskottet skulle fäst mer afseende än det gjort vid denna fråga, som det ju är bekant att Andra Kammaren en gång, till och med utan votering, bifallit ett sådant förslag, som det af mig nu framställda, nemligen på grund af en af professor Ribbing vid 1867 års riksdag gjord hemställan i ämnet.

Vid frågans nuvarande läge anser jag mig endast hafva att välja mellan lagutskottets förslag och reservanternas, och jag behöfver ju ej säga, att jag då obetingadt ställer mig på reservanternas ståndpunkt. Den af utskottet föreslagna begränsning till $\frac{1}{10}$ är redan i och för sig alldeles otillräcklig för åstadkommande af något, som kan förtjena namn af kommunal själfstyrelse. Detta kan hvar och en vid närmare eftertanke finna och det kan äfven med siffror ådagaläggas. Inom vissa kommuner skulle nog denna begränsning kunna ha någon verkan, men inom de flesta kommuner, i synnerhet dem, der man mest känner olägenheterna af det nuvarande förhållandet, skulle den icke medföra någon ändring till det bättre. Det kan nog se bra ut på papperet och ställa sig fördelaktigt i teorien, men i tillämpningen utfaller det helt annorlunda. En talare på vestmanlandsbänken förordade en begränsning till $\frac{1}{10}$, så vidt jag förstod honom rätt, därför att en sådan begränsning icke skulle hafva någon inverkan på Första Kammarens sammansättning. Jag tror, att ett dylikt skäl icke skall i denna kammare förefalla mycket tilltalande, i synnerhet efter hvad som passerade i onsdags.

Men om en begränsning till $\frac{1}{10}$ redan i och för sig är otillräcklig, blir den för en eventuel sammanjemkning mot den femtedel, som Första Kammaren, rörd af den sjelfuppoftande väntjenst, som i onsdags

gjordes den af Andra Kammarens majoritet, möjligen skulle medgifva, *Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.* ännu mer oantaglig för dem, som önska en effektiv begränsning.

En ärad ledamot af lagutskottet, hvilken nyss yttrade sig från talarestolen, uttalade sig till förmån för $\frac{1}{10}$ och framhöll med synnerlig styrka, att Första Kammaren skulle komma att visa sig mera medgörlig, om Andra Kammaren ådagalade moderation. För min del måste jag dock tillstå, att jag icke hyser något som helst förtroende till Första Kammarens medgörlighet. Vi hafva visserligen litet hvar under de senaste dagarne hört försäkringar, att Första Kammaren nu skulle gå med på den kommunala rösträttens begränsning till $\frac{1}{10}$, om Andra Kammaren låte vingklippa sig; men vi få snart se, huru dessa löften komma att infrias. För min del tror jag, att det kommer att gå så, att vi skola få all anledning att erinra oss fabeln om björnen, som af räfven lät narra sig att fiska på det viset, att han stack sin svans — som på den tiden var längre än nu — i ett hål på isen, med den påföljd, att han ej allenast blef utan fisk utan miste sin prydliga svans på köpet.

Jag skall sluta, såsom jag börjat, med att anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till herrar Näslunds, Kardells och Svenssons reservation.

Herr Folke Andersson: Herr talman, mine herrar! Det kan förefalla herrarne besynnerligt, att utskottet kunnat komma till ett sådant beslut som det förevarande, då emot detta beslut finnas elfva reservanter, och det ser ut, som om det skulle vara endast fem personer, som stipulerat beslutet. Det torde därför tillåtas mig att få upplysa herrarne, huru det tillgick i utskottet, då vi kommo till det här beslutet. — Vi, Andra Kammarens ledamöter, höllo på en begränsning till $\frac{1}{20}$. Men då var det två af Första Kammarens ledamöter, som voro böjda för att gå in på $\frac{1}{10}$, om vi också ville gå in på $\frac{1}{10}$; och då ansågo vi det vara klokare, om vi kunde ena oss med dem och gå in på denna lilla förändring, i hopp om att äfven Första Kammaren skulle gå in på densamma, så att vi skulle kunna lösa denna fråga eller åtminstone taga ett steg i den rätta riktningen. Således blef en begränsning till $\frac{1}{10}$ utskottets beslut. Men sedan beslutet var fattadt reserverade sig de personer, som varit med om beslutet, somliga reservanter för större och somliga för mindre begränsning, såsom herrarne finna; och det gör att blott fem personer stå kvar, så att det på det sättet ser ut, som om de skulle hafva diktterat beslutet.

Hvad nu beträffar storleken af begränsningen, kunna meningarna derom vara delade; men derutinnan tror jag alla äro eniga, att vi önska få *något*. Taga vi nu $\frac{1}{20}$, så beror det på, om vi icke derigenom kanske skada mer än vi gagna. Om vi deremot bestämma oss för att icke taga mindre än $\frac{1}{10}$ och hålla oss vid det, så är det kanske mera hopp om att få frågan framåt. Det var till följd af denna uppfattning, som jag ville att vi skulle gå Första Kammaren till mötes och taga $\frac{1}{10}$, som den kammaren önskade, helst som vi många gånger förut i denna kammare beslutat inskränkingar i den kommunala rösträtten till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal. Det ligger

Om ändradei bestämmeiser i fråga om den kommunala röst-rätten på landet.

jag icke något emot en inskränkning till $\frac{1}{20}$. För närvarande anser jag dock, att det kanske är klokare att stanna vid hvad utskottet föreslagit; och får jag därför anhålla om bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! För min del hör jag ingalunda till dem, som hålla på principen, att man skall hafva allt eller intet, utan jag är i allmänhet tacksam, om jag kan vara med om något, när det är fråga om en nödig och nyttig reform. Men om det erbjudes något, som i vissa fall och under vissa förhållanden kan vara sämre än intet, kan jag icke vara med om det. Den af lagutskottet föreslagna begränsningen af den kommunala rösträtten till blott $\frac{1}{10}$ är enligt mitt förmenande endast en skenreform, som skulle hafva den verkan att blott till en långt aflägsen, obestämd framtid undanskjuta en mer effektiv reform på detta område. Man kan visserligen svara mig, att enligt 1871 års statistik mer än hälften af Sveriges 2,354 landtkommuner skulle komma att beröras af denna begränsning eller denna reform. Men man får härvidlag icke för-gäta, att så väsentligt olika förhållanden sedan den tiden inträdt i vårt land genom industriens utveckling och bolagsidéns utsträckning, att 1871 års statistik knappast kan fortfarande tjena som grund för en beräkning nu. Dessutom bör man icke heller för-gäta, att de höga röstetalen hafva mycket lättare att göra sig gällande och blifva repre-senterade än de mindre, emedan de ligga i färre personers händer än de mindre röstetalen, hvilka äro delade på ett stort antal per-soner. I likhet med flere här föregående talare kan jag icke heller finna, att någon omständighet inträffat sedan sista året, hvilken skulle gifvit oss giltig anledning att frångå det beslut, som då af oss fattades.

Herr Erickson i Bjersby yttrade nyss från denna plats, att Andra Kammaren icke borde frångå de principer, som den alltid följt — jag tror han sade under minst 20 år, om icke 25 — nemligen att vi borde hålla oss till det resultat, hvartill lagutskottet för hvarje gång kommit. För mig utgör detta icke det allra ringaste giltiga skäl för bifall till utskottets förslag, utan tvärt om. Jag ber i sådant hänseende att få hänvisa den ärade talaren till hvad vi genom ett sådant förfaringssätt vunnit. Jo följden har blifvit den, som vi alla veta, att Första Kammaren 25 gånger afslagit hvarje reform. Men vilja vi komma till sådana resultat, att ingenting skall uträttas, då kunna vi gerna följa herr Ericksons hänvisning härutinnan.

Han sade vidare, att vi med hänsyn till Första Kammaren borde af klokhetsskäl denna gång hålla oss till blott $\frac{1}{10}$ eller den af lag-utskottet föreslagna siffran. Men, mine herrar, äro vi öfvertygade om, att en inskränkning af den kommunala rösträtten till $\frac{1}{10}$ blir till föga gagn eller till ingen nytta för en stor del af landets kom-muner, så kan jag icke fatta denna undfallenhet för Första Kammaren annat än som en signal till reträtt från vår sida eller såsom ett hän-visande till Första Kammaren såsom vårt mönsterhus, en äsigt som efter mitt förmenande tyder på ganska dåliga tidens tecken.

Den minnesrika 28 sistlidne februari yttrade herr vice talman-

nen, att han varit riksdagsman i 20 år och att denna kammare under hela denna tid icke varit med om att fatta något reaktionärt beslut. Men, mine herrar, hvad vore det annat än att fatta ett reaktionärt beslut, om vi nu i dag skulle taga ett så stort steg tillbaka sedan förra riksdagen, så att vi nu skulle vara belättna med blott hälften af hvad vi då önskade.

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

(Forts.)

På dessa af mig nu anförda grunder samt de skäl, som framlagts af andra talare här i dag, anhåller jag om afslag å utskottets betänkande och bifall till den af herrar Näslund m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Äfven jag kommer till samma slut som den talare, som nyss lemnade platsen här. Jag kan icke fatta annat, än att det skulle vara oklokt handladt af kammaren att gå ifrån den ståndpunkt den förut intagit. Det skäl, som från motsidan anförts, nemligen att frågan skulle vara i annat läge nu än förra året, hvilket skulle betinga, att vi borde vara nöjda med den kommunala rösträttens begränsning till $\frac{1}{10}$, kan ju bedömas från olika synpunkter, jag medgifver det. Jag skall därför skärskåda dessa synpunkter något.

En synpunkt, när man skall bedöma en frågas läge, är att ställa sig på realitetens grund; och gör man det, skulle jag gifva de talare rätt, som yrka på en tillbakagång till $\frac{1}{10}$. Är det deras uppfattning, att i detta fall läget i kammaren nu är sämre än förut — och för egen del må jag bekänna att jag lutar alldeles mot samma ståndpunkt — så visar ju detta, att realpolitiken är säkrast och lämpligast att hålla sig till. Men den ståndpunkten har emellertid släppts, och nu är ingenting annat att bygga på än förhoppningspolitiken. Ur den synpunkten återigen borde väl läget kanske betinga, att kammaren nu skulle hålla sig till $\frac{1}{20}$. Jag tror icke att jag tager miste, då jag antager, att många, som förliden onsdag röstade för det hvilande förslaget rörande representationsrätten, gjorde detta på den förhoppningens grund, att, när vår kammare visat sig tillmötesgående och generös mot medkammaren, den derigenom samlat glödande kol på Första Kammarens hufvud, tillräckligt heta att böja motståndet i nu föreliggande fråga hos samma Första Kammare. Om den uppfattningen kan hafva skäl för sig, skulle det ovedersägligen vara oklokt af kammaren att nu förtaga möjligheten för Första Kammaren att gå längre, än hvad som skulle blifva fallet, derest icke Andra Kammaren skulle taga $\frac{1}{20}$. Ty det kan ju hända, att värdet af det förslag, som antogs på onsdagen, ställer sig så högt i Första Kammarrens ögon, att den kammaren nu i dag är böjd för mycket mera tillmötesgående mot medkammaren, än hvad vi med skäl annars kunna antaga. Och om den förhoppningen har någon grund för sig, skulle det vara mycket olämpligt, om nu icke Andra Kammaren skulle stå kvar vid sitt beslut sedan i fjol, att nemligen bestämma inskränkningen till $\frac{1}{20}$, och detta så mycket mera, som jag tror att praktiskt taget en sådan inskränkning icke skall visa så betydande följder, som man på förband här kan föreställa sig. Det är godt att på papperet se, att ingen får rösta för mer än $\frac{1}{20}$ af kommunens

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

hela röstetal .Men, som sagdt, när detta skall tillämpas, blifva verkningarna af ofantligt mycket mindre värde, än hvad man föreställt sig på grund af den nakna siffran. När alltså denna inskränkning måste från kammarens ståndpunkt vara ett minimum, och när, som jag sagt, man kanske har ett litet hopp att Första Kammaren blifvit omständ från sina föregaende åsikter och vanor, så tror jag att kammaren gör rätt och klokt i att bifalla det yrkande, som först framställdes af Johan Anderson i Tenhult; och skall jag för den skull förena mig i samma yrkande.

Herr Truedson: Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort, särskildt af den anledning, att jag i hufvudsak är förekommen af den näst siste talaren. Jag skall därför endast framhålla en omständighet mot det, som herr Erickson i Bjersby antydde, då han sade att man icke hört mer än ett enda skäl från den sidan, som vill hafva begränsningen bestämd till $\frac{1}{20}$, nemligen det enda skälet, att kammaren i fjol fattade det beslutet. — Men jag tror att vi hafva flera skäl att lägga till, bland annat det skälet, som ärligen kommer till, att industriens och bolagens omfattning ökas oupphörligt — och dernäst hafva vi det stora skälet, som ligger i det beslut som fattades i onsdags. Jag skall därför be att få förena mig med dem, som yrkat den kommunala rösträttens begränsning till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal.

Herr Wester: Det råder icke något tvifvel derom, att åsikten om nödvändigheten af en begränsning af den kommunala rösträtten är allmän inom denna kammare, hvadan frågan härvidlag endast gäller, huruledes man klokast bör gå till väga för att nå detta mål. Efter hvad som passerat i kammaren under de senaste 10 åren kan man ha skäligen anledning antaga, att pluraliteten i kammaren för närvarande är fullt belåten, om den kan få en inskränkning till $\frac{1}{10}$, och jag tror också, att, om vi gå riktigt till grunden, det finnes få af herrarne, som anse det, vara möjligt att i den närmaste framtiden få begränsningen så långt nedsatt som till $\frac{1}{20}$. I fjol afgaf verkligen lagutskottet ett förslag om nedsättning till $\frac{1}{20}$, men de af herrarne, som då voro i kammaren, torde säkerligen minnas, huruledes detta lagutskottets beslut tillkom. Det skedde på sådant sätt, att man endast af dess tillkomst kunde sluta till utgången i Första Kammaren. Emellertid kämpade man då här i flera timmar derom, huru vida kammaren borde antaga lagutskottets förslag eller reservanternas förslag om en nedsättning till $\frac{1}{10}$. Det förra vann pluralitet, och detta endast på grund deraf, att man förmenade att Första Kammaren — som året förut hade på en röst när tagit $\frac{1}{4}$ — antagligen skulle taga $\frac{1}{5}$, och att förty antagandet i Andra Kammaren af $\frac{1}{20}$ skulle föranleda sammanjemkning till $\frac{1}{10}$. Det framhölls redan då under diskussionen, att detta antagande var temligen illusoriskt, och utgången i Första Kammaren visade detsamma. Nu stödjade reservanterna från denna kammare sin reservation endast och allenast derpå, att kammaren i fjol antog $\frac{1}{20}$, och att sedan dess inga omständigheter inträffat, som gifva skäl till att frångå detta beslut. Men efter mitt förmenande hafva verkligen omständigheter inträffat, som gifva full-

komligt skäl till att återgå till kammarens ofta fattade beslut om nedsättning endast till $\frac{1}{10}$. Utom det att det visat sig, att antagandet, att Första Kammaren i denna fråga skulle visa något tillmötesgående, icke är hållbart, finnes ännu en omständighet, som gör, att man med nästan full visshet kan antaga, att Första Kammaren i dag kommer att vidhålla samma beslut som i fjol, nemligen den reservation, som af ledamöterna från Första Kammaren är bifogad utskottets betänkande. De afstyrka en begränsning, emedan frågan är under utredning af regeringen och man sålunda har att vänta ett förslag i ämnet från regeringen. För så vidt jag förstår att bedöma saken, kommer Första Kammaren att omfatta reservanternas förslag för att slippa besluta i sjelfva saken. Men då är frågan: huru bör Andra Kammaren under af mig antydt förhållande handla? Efter min uppfattning gör Andra Kammaren klokt i att taga $\frac{1}{10}$, under det man deremot genom att taga $\frac{1}{20}$ kanske för en längre tid kan undanskjuta hvarje reform. Vi ha från statsrådsbänken hört, att en utredning pågår och att ett förslag skall komma från regeringens sida. När detta uttalades hörde man visserligen från vissa håll ett mummel, som innebar ett tvifvel, huruvida löftet skulle uppfyllas. Men jag anser mig icke hafva rätt eller skäl att hysa ett dylikt tvifvel efter ett sådant uttalande. Under förutsättning, att regeringen verkligen framkommer med ett förslag, kan väl emellertid ingen af herrarne tänka sig, att detta förslag skulle gå ända till $\frac{1}{20}$ eller att det skulle vara möjligt att få ens någon röst i Första Kammaren för denna siffra. Men om Andra Kammaren strängt vidhåller det beslut, nedsättning till $\frac{1}{10}$, som kammaren under en mångfald af år fattat, och dermed visar, att det finnes en kompakt opinion för en sådan nedsättning, har man större anledning att antaga, att också regeringens förslag kommer att gå ut på $\frac{1}{10}$. Och det är min fulla öfvertygelse, att denna fråga aldrig går förr än den framlägges af regeringen, men att, då detta sker, Första Kammaren skall böja sig. På dessa skäl, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Med herr Wester förenade sig herrar *Thestrup*, *Eklundh* från Lund och *Nilsson* i Grofva.

Herr Bergström: Herr talman! Tvenne talare, en ledamot af lagutskottet och en f. d. ledamot af samma utskott, hafva antydt, att anledningen dertill, att Första Kammaren i fjol förkastade alltsammans, som det heter, i den kommunala rösträttsfrågan, skulle ha varit den, att Andra Kammaren då bytte om beslut, gick öfver från $\frac{1}{10}$ till $\frac{1}{20}$. Men enligt hvad Andra Kammarens eget protokoll för fjolåret upplyser, var icke förhållandet sådant, utan Första Kammaren fattade sitt beslut i denna fråga före Andra Kammaren, och då är det väl näppeligen Andra Kammarens beslut, som kan hafva inverkat på Första Kammarens.

Den lagutskottets ledamot, som jag nyss åberopade, framhöll vidare vigten af att Andra Kammaren vidhåller lagutskottets uttalande uti denna fråga. Men lagutskottet har under de föregående åren

Om ändradefattat ganska olika beslut, och under sådana förhållanden synes det mig vara viktigare, att Andra Kammaren, sedan den i fjol uttalat sig för $\frac{1}{20}$, också i år uttalar sig för $\frac{1}{20}$ och icke efter lagutskottets exempel vacklar fram och tillbaka.

*bestämmelser
i fråga om
den kommunala röst-
rätten på
landet.*

(Forts.)

Lagutskottets ärade vice ordförande varnade här för att göra ett språng i det okända. Om emellertid lagutskottet hade tagit närmare del af den kommunala rösträttsstatistiken för år 1871 och likaså af de tabeller, som på grund af denna statistik äro utarbetade af lagutskottet och återfinnas i dess betänkanden för åren 1878 och 1881, så skulle lagutskottet ha funnit, att det verkliga icke här är fråga om att göra något det minsta språng i det okända. För att ytterligare visa detta skall jag tillåta mig att meddela några få siffror, som äro uträknade på grundvalen af denna statistik för år 1871 och som visa, huru det enligt det årets siffror skulle komma att ställa sig uti de nordliga länen, uti Norrland och uti bergsbygdslänen, d. v. s. uti de län, som äro mest beherrskade af de stora fyrktalen, af bolagen — huru, säger jag, det skulle ställa sig, om man sänkte rösträtten till $\frac{1}{10}$. De norrländska länen hade enligt 1871 års statistik 121 personer, som förfogade öfver mer än 1,000 fyrkar. Sänkte man deras rösträtt till $\frac{1}{10}$ af kommunens hela röstetal, så skulle siffran för samtliga de norrländska länen blifva 101, d. v. s. det blefve en minskning med 20 personer. Om jag detaljerar, hade enligt denna statistik Norrbottens län 9 sådana röstegande med mer än 1,000 fyrkar och skulle efter den ifrågasatta sänkningen få 8 sådana röstegande. Vesterbottens län hade enligt denna statistik 20 och skulle få 19; Jemtlands län hade 2 och skulle få ingen; Västernorrlands län hade 48 och skulle få 39 och Gefleborgs län hade 42 röstegande med öfver 1,000 fyrkar och skulle få 35. Gå vi så till de bergsbruksidkande länen, Kopparbergs, Vestmanlands, Örebro och Vermlands län, skola vi der finna ett likartadt förhållande. Dessa bergsbruksidkande län hade 230 röstegande med öfver 1,000 fyrkar och skulle få 178 — således endast en minskning med 52 personer — och om jag detaljerar, hade Kopparbergs län enligt 1871 års statistik 56 sådana röstegande och skulle efter en sänkning till $\frac{1}{10}$ få 45; Vestmanlands län hade 33 och skulle få 15; Örebro län hade 73 och skulle få 62, och Vermlands län hade 68 och skulle få 56.

Vi se sålunda, att det skulle blifva en ytterst ringa minskning i fråga om dessa 1,000 fyrkar och deröfver, som äro de afgörande vid kommunala val och beslut. Och det är klart, att denna statistik för år 1871 ställer förhållandena uti en vida gynnsammare dager än den, uti hvilken de för närvarande befinna sig.

För min enskilda del intager jag en annan ställning uti den kommunala rösträttsfrågan än något af de yrkanden, som här framställts, angifver, och jag skulle helst sett, om Andra Kammarens landtmän i år hade stått på samma ståndpunkt som den, hvilken år 1880 uti Andra Kammaren tog sig uttryck i en massmotion, undertecknad af 46 utaf kammarens ledamöter och åsyftande en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhängan om framläggande af förslag rörande den kommunala rösträttsfrågan. I nämnda motion om skrifvelse påyrkades, att röstvärdet skulle bestämmas omedelst samverkan af både förmögenhets-

och personlighetsprinciperna, så att en hvar skattskyldig må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter. Jag skulle, som sagdt, för min del helst sett, om ett sådant yrkande här förelegat ifrån Andra Kammarens landtmäns sida, ett yrkande, hvare då instämde icke allenast sådana män som Sven Nilsson, Carl Ifvarsson och Olof Jonsson, utan äfven sådana män som Liss Olof Larsson, A. P. Danielson och Nils Petersson i Runtorp. Under närvarande förhållanden skall jag emellertid inskränka mig till att yrka bifall till förslaget om en begränsning af den kommunala rösträtten å landet till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal.

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

Herr Kardell: Herr talman, mine herrar! Jag begärde ordet närmast med anledning af ett yttrande af herr Oskar Erickson i Bjersby. Han sade nemligen, att det var en händelse, som bestämde kammarens beslut i fjol i denna fråga. Jag tror icke, att så var förhållandet. Det finnes en utveckling äfven af idéerna. Man hade här för visso redan i fjol omsider fått klart för sig, att en begränsning af den kommunala rösträtten till $\frac{1}{10}$ skulle ha så godt som intet att betyda annat än ur principiel synpunkt; praktiskt betyder en sådan inskränkning så godt som ingenting. Jag tror för öfrigt, att slumpen väl icke har så mycket att säga här i kammaren, om den än kan spela en viss roll vid omröstningarna inom lagutskottet.

Mot herr Folke Andersson vill jag invända, att herr Svensson och jag inom utskottet höllo på en begränsning till $\frac{1}{20}$, men vid omröstningen der röstade vi för $\frac{1}{10}$ på den grund, att vi icke kunde få fram $\frac{1}{20}$ vid bestämmandet af kontraproposition.

Här har talats så mycket om den utredning, som man skall ha att vänta från regeringen. Detta är godt och väl, men jag vill framhålla, att utredningar ofta äro reformernas död derigenom, att de undanskjuta dem till en obestämd och aflägsen framtid. Jag tror för öfrigt, att vi numera icke kunna vinna något, vare sig vi bestämma oss för $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$ eller hvad som helst, men vi böra dock visa, hvad vi verkligen vilja. Jag säger ännu en gång, att $\frac{1}{10}$ är i mina ögon mycken litet och $\frac{1}{20}$ är heller icke synnerligen mycket. Jag har hört, att det finnes ett stort antal landtkommuner, der icke ens en begränsning till $\frac{1}{10}$ skulle åstadkomma någon förbättring i nuvarande förhållanden. Emellertid ber jag att få yrka bifall till den af herrar Näslund och Svensson samt mig afgifna reservationen.

Herr Wittsell: Om jag hade full visshet om, att Första Kammarerna komme att antaga det af lagutskottet framställda yrkande, skulle jag kunna gå in derpå. Men då så icke är förhållandet och då jag finner af Första Kammarens ledamöters reservation, att det icke är ringaste utsigt för att lagutskottets förslag der kommer att antagas, så kan jag ej biträda lagutskottets yrkande, utan ber att få förena mig med herr Anderson i Tenhult i det af honom framställda yrkandet, och jag gör detta särskildt med hänsyn till den af regeringen anbefalda utredningen. Jag tror att det med hänsyn dertill är synnerligen nödvändigt, att Andra Kammarerna öppet och klart angifver sin

Om ändrade ståndpunkt i frågan och uttalar, till hvilken grad enligt dess tanke
bestämmelser en inskränkning i den kommunala rösträtten bör ske.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till det af herr Anderson
i Tenhult framställda yrkande.

(Forts.)

Herr Henriqueson: Då jag med min röst bidrog till det beslut Andra Kammaren förlidet år fattade i denna fråga, får jag tillkännagifva, att jag äfven i år kommer att rösta för en begränsning af den kommunala rösträtten till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal. Jag har nemligen icke kunnat finna, att någon omständighet förekommit, som kunnat föranleda mig att frångå detta beslut.

Det har här blifvit sagdt, att lagutskottets beslut förlidet år tillkom af en händelse. Jag svarar blott: äfven om så skulle vara, är det dock visst — hvad som är hufvudsaken — att denna kammares beslut ej tillkom af en händelse.

Jag anhåller, herr talman, att få förena mig med herrar Näslund, Kardell och E. Svensson i det yrkande de i sin reservation framställt.

Herr Anderson i Tenhult: Då jag förra gången hade ordet och yrkade den ändringen, att ordet *en tiondedel* måtte i utskottets hemställan ändras till *en tjugondedel*, förglömde jag att nämna, att en ändring äfven är behöflig på sid. 6 i utskottets betänkande. Utskottet begynner der sin hemställan sålunda: »1:o) att Riksdagen ville, med bifall till herr Oskar Ericksons, men med afslag å herrar Ollas A. Ericssons, J. Andersons, Bromées och A. Olssons motioner» o. s. v. Af det yrkande jag gjort följer helt naturligt, att jag här måste yrka den ändringen, att orden: »*Herr Oskar Ericksons, men med afslag å*» måtte utgå. Lydelsen skulle då blifva följande: »1:o) att Riksdagen ville, med bifall till herrar Ollas A. Ericssons, J. Andersons, Bromées och A. Olssons motioner» o. s. v. Det är således endast slutet af första raden och början af den andra uti utskottets hemställan, som jag yrkar måtte utgå.

Herr Olsson i Sörnäs: Jag har begärt ordet för att uttrycka mina lifliga sympatier för en reform i den fråga, som nu är före. Jag skall ej taga kammarens tid i anspråk, utan endast bedja att få tillkännagifva, att jag, i öfverensstämmelse med det förlidet år inom denna kammare fattade beslutet, hvari jag då deltog, ämnar afgifva min röst till förmån för den af herrar Kardell m. fl. afgifna reservation, som äsyftar en inskränkning till $\frac{1}{20}$; och hoppas jag, att denna kammare nu måtte så mangrant som möjligt ansluta sig till densamma.

Herr Hansson i Solberga instämde häruti.

Herr Wikstén: Jag har endast begärt ordet för att gifva till kännu min ståndpunkt i förevarande fråga, helst jag icke yttrade mig derom vid sistlidne riksdag.

Den utredning, som föreligger — låt vara, att den är så gammal som sedan år 1871 — visar, att en röstegande uti 54 kommuner innehar mer än hälften af kommunens hela fyrktal, i 360 kommuner

utgör högsta en person tillkommande fyrktal öfver $\frac{1}{4}$ och uti 1,026 kommuner öfver $\frac{1}{10}$ af hela fyrktalet. Det är ju uppenbart, att redan detta är en mycket svår oegentlighet; och intet tvifvel förefinnes, att förhållandena sedan dess i ännu högre grad förvärrats. Det är allmänt bekant, hurusom bolagsväsendet sedan dess högst betydligt utvecklats. Jag är fullt öfvertygad om, att om en nyare utredning nu föreläge, skulle den visa ännu absurdare resultat än den redan föreliggande. Jag kan för min del icke se något skäl, hvarför kammaren nu borde frånträda det beslut, som den fattade vid sistlidne riksdag, då man ej har minsta anledning att antaga, att medkammaren skall godkänna utskottets förslag. Hade Första Kammaren accepterat lagutskottets förslag och antagit $\frac{1}{10}$, skulle jag för min del varit ganska villrådig, huru vida det icke under sådana förhållanden vore klokt, att äfven denna kammare fattade enahanda beslut för att så få denna fråga att skrida något stycke framåt, i synnerhet som man kunnat hoppas, att en utredning angående bolagens rösträtt kunnat det oaktadt pågå. Men under närvarande förhållanden kan jag icke se något skäl att frångå det beslut, som kammaren fattade sistlidet år. Jag skall därför be att få instämma i herrar Näslunds med fleres betänkandet vidfogade reservation.

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

Herrar *Dahlstedt* och *Lundström* förenade sig med herr Wikstén.

Herr *Persson* i Rinkaby: Då redan många talare uppträtt för herrar Näslunds med fleres reservation, kunde jag inskränka mig till att instämma med dem. Men jag vill dock framhålla, att det förefaller mig mycket egendomligt, att hufvudskälet å motsatta sidan endast, såsom en talare yttrade, varit det, att Första Kammaren icke går in på en begränsning till $\frac{1}{20}$, då dock samme talare uttryckligen betonat, att den icke heller antager utskottets förslag om $\frac{1}{10}$. Det synes mig, som om det ur den synpunkten kunde vara likgiltigt, hvilketdera vi antaga, då Första Kammaren ej går in på någotdera; men deremot synes det mig ur kloketens synpunkt vara bäst, att vi begära det, som vi egentligen vilja hafva, nemligen $\frac{1}{20}$. Äfven förefaller det mig, som om den af regeringen anbefalda utredningen icke skulle kunna lemna obeaktadt, hvad beslut denna kammare fattar — antingen det blir en begränsning till $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$. En oupphörlig undfallenhet för Första Kammaren skall i längden blott medföra, att den ökar sina anspråk, så att den till sist kan begära, att Andra Kammaren skall afstå hela sin rösträtt gent emot Första Kammaren.

Jag yrkar, som nämnt, bifall till herrar Näslunds, Kardells och E. Svenssons reservation.

Herr Ollas A. Ericsson: I likhet med andra talare, som yrkat bifall till den betänkandet bifogade reservationen af herrar Näslund, Kardell och E. Svensson, kan jag icke se någon anledning för denna kammare att frånträda sitt vid förra riksdagen fattade beslut. Tvärt om tror jag, att man nu har så mycket större skäl att vidhålla detta beslut, som i dag från den motsatta sidan erkänts, att en begränsning

*Om ändradetill 1/10 icke skulle inverka vare sig på Första Kammarens samman-
bestämmelser sättning eller på de kommunala förhållandena eller på de beslut, som
i fråga om inom kommunerna kunna göra sig gällande. Dessutom hafva vi af
den kommunala röst- en talare på stockholmsbänken fått en liten utredning på grund af
rätten på 1871 års statistik, hvaraf framgick det obetydliga resultatet af 1/10-
landet. begränsningen, och jag tror i likhet med den talaren, att om en
(Forts.) statistik föreläge öfver förhållandena under de senaste åren, skulle
denna statistik ännu mera ådagalägga nödvändigheten af en reform
i den utsträckning min motion eller omnämnda reservation afser.*

Jag kan således icke finna annat, än att rättvisa och billighet kräfva, att kammaren vidhåller sitt vid förra riksdagen fattade beslut om den kommunala rösträttens begränsning för de högre röstetalen till 1/20 af kommunens hela röstetal, hvarför jag anhåller att få yrka bifall till den ofvannämnda reservationen, hvilken innebär ett bifall till min med flere i ämnet afgifna motion.

Häruti instämde herr *Sälling*.

Herr Fjällbäck: Det yttrades af lagutskottets ärade vice ordförande, att en begränsning af den kommunala rösträtten på landet till 1/20 af kommunens hela röstetal skulle vara ett språng i mörkret, ett steg i det okända med okända verkningar. Från samma bänk, nemligen östermalmsbänken, upprepades detta af en annan talare. Jag måste säga, att det är förunderligt att höra sådant af så lärda män, som borde känna till, att vi i städerna hafva en begränsning till 1/10 af kommunens hela röstetal och ett maximum af 1,000 fyrk eller 100 röster. Man borde genom den deraf vunna erfarenheten kunna förstå, att det icke vore farligt att bestämma 1/20 för landsbygden, i synnerhet som en begränsning till 1/20 icke skulle verka synnerligen mycket i en mängd kommuner. Det finnes kommuner, som hafva öfver 200,000 fyrk. Der skulle 1/20 blifva 10,000 fyrk, det vill säga det skulle blifva en rösträtt tio gånger så stor som maximum i städerna. 1/10 skulle i sådana kommuner vara 20,000 fyrk; verkan af en sådan inskränkning blefve liten eller ingen.

Men man säger kanske: »Det finnes en mängd små kommuner i riket, der en begränsning till 1/10 skulle medföra goda verkningar.» Må vara. Men om man tager i betraktande befolkningsförhållandena i städerna och på landsbygden och frånräknar det fåtal städer, som hafva 20,000 invånare och derutöfver, så skall man finna, att ett stort antal landtkommuner hafva i medeltal lika stort invånareantal som städerna. Då borde ock samma skäl, som talat för en begränsning af rösträtten i städerna, gälla äfven för landsbygden.

Den ärade representanten för Halmstad yttrade, att om vi toge 1/10, skulle vi icke vinna någonting. Men vinna vi mer, om vi taga 1/10? Den ärade talaren sade, att Första Kammaren skulle afslå alltsammans. Då kan jag ej förstå, huru vi skulle kunna vinna mera genom att taga 1/10 än genom att taga 1/20. Men det förhåller sig nog så, att denna äkta svensk-svenska patriotiska tullkammare börjar komma i händerna på utländska börsjudar genom den nuvarande

kommunala rösträtten. För mig är detta ingen olycka, och vill Första Kammaren så hafva det, så gerna för mig.

Nu förhåller det sig så, att i en stor del af landet finnas stora jernvägsbolag, sågverksbolag och i södra Sverige sockerbruksbolag, hvilkas aktier mer och mer vandra ut ur landet och komma i händerna på utlänningar. Dessa personer skaffa sig bolagsstyrelser efter sina sinnen och naturligtvis äfven liknande disponenter. Genom dessa styrelser och disponenter tillsättes sedan Första Kammaren. Detta är ett tillstånd, som det förundrar mig på det högsta, att Första Kammaren kan vara mån om att bibehålla och understödja. Det ser verkligen ut, som om nämnda kammare skulle vilja bringa det derhän, att det icke längre är svenske män, som tillsätta den-
Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
 (Forts.)

Vidare ber jag få säga gent emot en annan ledamot af lagutskottet, som sade, att vi skulle taga ett steg i sänder beträffande den nu ifrågavarande saken, att om det blott blefve ett steg för hvarje fjerdedels sekel, så skulle jag tro, att man åtminstone kunde komma ur fläcken. Men nu hafva ju öfver tjugufem år gått, under hvilka intet steg alls tagits. Det skulle vara af intresse att höra, när denne talare väntade, att nästa steg skulle tagas, om det möjligen skulle komma att ske i detta eller nästa århundrade, samt när han med sådana steg tror sig komma till något resultat. Det kan kanske hända, att denna fråga är bra, som den är. Det ser ut efter det beslut, Andra Kammaren fattade sistlidne onsdag, som om den egentligen icke ville göra något i denna fråga. Hade man velat göra något i denna fråga, skulle man hafva kunnat använda samma konst som i fråga om grundskatternas afskrifning. Då visade det sig, att Andra Kammaren kunde drifva igenom sin vilja. Men här deremot visar det sig, att det icke går för sig, troligtvis därför, att hela saken icke är så allvarligt menad. Denna fråga om kommunala rösträtten är en förträfflig fråga, då det gäller att visa sin reformvänlighet. Hvarutinnan skulle man visa sin reformvänlighet, och hvarom skulle man annars år efter år motionera, om icke denna fråga funnes qvar olöst, helst nu då grundskatterna blifvit afskrifna och inskränkning beträffande Andra Kammarens ledamotsantal företagits. Hade det verkligen varit allvar i Andra Kammarens föregående beslut rörande denna fråga, hade den haft många medel qvar att drifva igenom sin vilja i detta afseende. — Men det är ju förträffligt som det är! Under sådana förhållanden har jag intet yrkande att göra.

Herr Wallbom: När den kommunala rösträtten infördes i Sverige, tillförsäkrades städerna en begränsning i den kommunala rösträtten till $\frac{1}{10}$, hvilken sedermera ytterligare sänkts till $\frac{1}{100}$ af kommunens hela röstetal. Den tiden voro förhållandena på landsbygden helt andra än nu, ty jorden var nemligen då mer delad och jordegarna innehade den kommunala rösträtten. Men nu hafva förhållandena blifvit helt annorlunda. Industriella anläggningar hafva uppvuxit på landsbygden, och bolag hafva äfven fått inträde derstädes. Under sådana omständigheter hafva förhållandena blifvit odrägliga för landt-

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på land. t. (Forts.)

männen, hvilka förut varit vana att styra sig sjelfva, men numera styras af enväldsherskare, som innehafva bolagens röster.

Man har sagt, att man skulle rösta för $\frac{1}{10}$ för att dermed kunna uträtta någonting. För min del skulle jag kunna vara med om $\frac{1}{10}$, ty jag vet, att ett beslut härom skulle på den trakt, jag representerar, kunna verka välgörande. Men när man nu säger, att Första Kammaren icke är böjd för ens denna del, utan möjligtvis för $\frac{1}{4}$ eller också för ett skrifvelseförslag, då kan jag lika gerna vara med om att fira begravningshögtidligheterna för den kommunala rösträtten nu som sedan, då vi fått en utredning. Ty jag antager, att om Första Kammaren nu icke vill vara med om $\frac{1}{10}$, så kommer heller icke någon utredning att verka, utan frågan kommer att saligen begrafvas, sedan utredningen blifvit gjord. Jag har den uppfattning, att frågan är utredd, hvad angår den kommunala rösträttens begränsning beträffande jordbrukarne, men utredning skulle kunna fördras rörande den kommunala rösträtten i fråga om bolagen. Jag antager emellertid, att det skall kunna gå lätt för sig att få en inskränkning till åtminstone $\frac{1}{10}$. När jag dervid besinnar, att det kan hända, att Första Kammaren går med om $\frac{1}{4}$, men vet bestämdt, att om vi rösta för $\frac{1}{10}$, så kommer frågan icke att blifva löst, skall jag taga mig friheten att rösta för bifall till herrar Näslunds m. fl:s reservation, i förhoppning om en sammanjemkning.

Herr friherre von Knorring: Jag skulle kunnat inskränka mig till att instämma med herr Wester. Men en del uttalanden, som under diskussionen blifvit gjorda, hafva förmått mig att något vidare taga till orda.

Det har sagts, att denna fråga nu icke skulle befinna sig i väsentligt annat läge än förut. Den är dock i sjelfva verket nu närmare sin lösning, än den förut varit, sedan regeringen lofvat taga den om hand. Om denna kammare nu beslutar sig för $\frac{1}{20}$, skulle den framdeles känna sig bunden af detta beslut, sedan den under två på hvarandra följande riksdagar antagit samma siffra. Den skulle derigenom fördröja frågans lösning, ty vi veta, att Första Kammaren sannolikt icke på mycket lång tid kommer att antaga en sådan siffra som $\frac{1}{20}$.

För öfrigt tror jag, att det, såsom af en talare här påpekats, vore lyckligt, om man finge något olika lagstiftning i afseende å den kommunala rösträtten för bolag och för enskilda personer, samt att något olika siffror i detta hänseende borde antagas. Jag anser därför, att det varit klokast eller åtminstone lämpligast, om lagutskottet aldrig formulerat någon viss paragraf, såsom det här gjort. Det synes mig visserligen, i likhet med hvad utskottet sagt, att den omständigheten, att regeringen beslutat taga frågan om hand, icke utgör något hinder för, att Riksdagen bör uttala sig i ämnet. Men det hade varit lämpligast, att Riksdagen uttalat sig under formen af en skrifvelse, i hvilken det t. ex. kunnat stå: att sedan regeringen lofvat att behandla frågan, vill Riksdagen uttala sin mening vara den, att den kommunala rösträtten på landet icke bör inskränkas mindre än till $\frac{1}{10}$ af hela fyrktalet inom kommunen. Under detta

förhållande hade inom en sådan ram kunnat inrymmas allas våra meningar, både deras, som önska en $\frac{1}{20}$, och deras, som önska $\frac{1}{10}$, och de förra hade då icke heller behöft stå fast vid denna $\frac{1}{20}$ i främsta fråga om den kommunala rösträtten på landet.

Då det emellertid icke är sannolikt, att detta yrkande skall kunna vinna framgång, så vill jag, såsom för närvarande bestämd motståndare till $\frac{1}{20}$, yrka bifall till lagutskottets betänkande.

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

Herr Rydberg instämde häruti.

Herr Kihlberg: Jag tror, att flertalet inom denna kammare äro ense derom, att det vore rättvist och af behovet påkalladt att få en begränsning af den kommunala rösträtten på landet. Men när det är fråga om, huru stor denna begränsning skall vara, har man inga fasta grunder att stödja sig på. Hvilket tal man än bestämmer sig för, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{20}$ eller $\frac{1}{4}$, står man likväl kvar på godtycklighetens grund. Vill man nu emellertid sakens framgång och icke vill hafva kvar denna fråga som stående agitationsmedel, utan vill komma till något resultat, synes mig förmånligast, att Andra Kammaren i första taget icke ställer sina anspråk för höga, utan ställer dem så, att vi få någon möjlighet till samarbete med Första Kammaren samt ett medgifvande från nämnda kammars sida, på det att vi måtte kunna få till stånd ett gemensamt beslut i denna fråga. Här har visserligen uttalats, att det vore detsamma, om vi bestämde oss för $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$, ty Första Kammaren komme lika litet att antaga det ena förslaget som det andra. Men tror man detta, är det ju icke mycket värde att diskutera frågan. För min del håller jag före, att man bör kunna hoppas på ett tillmötesgående från Första Kammaren. Om man i sådant fall tager utskottets förslag om en begränsning till $\frac{1}{10}$, har man väl anledning att hoppas på ett tillmötesgående från medkammarens sida.

Det har äfven sagts, att en begränsning till $\frac{1}{10}$ skulle vara resultatlös. Jag tror det icke, utan snarare, att äfven en sådan begränsning skulle hafva sin stora betydelse. Den skulle väcka till lif de domnande kommunala intressena inom många kommuner, inom hvilka nu en eller två eller några få personer dominera besluten. Jag tror också, att man skulle kunna vara nöjd med denna begränsning. Af egen erfarenhet på det kommunala lifvets områden vet jag, att det der funnits mången ädelsinnad, rättrådig godsegare, som med sitt beslut åstadkommit, att farliga beslut, framkallade af personer, som dertill varit sporrade af enskilda intressen, men hvilka personer tillsammans haft allenast ett ringa antal af kommunens hela röstetal, blifvit undanröjda. Jag har sett sådana exempel och vet därför, att det mången gång kan vara af nytta, att ett stort röstetal ligger i en enskild persons hand. Jag tror fördenskull, att när det gäller enskilda personers rösträtt, kunna vi för närvarande nöja oss med en begränsning till $\frac{1}{10}$, men jag beklagar, att vi icke hafva något förslag om en ytterligare begränsning i fråga om bolagens rösträtt. Det är lätt att inse, då man vet huru bolagen äro stiftade, att en aktieegare i ett bolag icke kan hafva något intresse för de

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

kommunala angelägenheterna inom den kommun, der bolaget har sitt säte, om han icke har något annat gemensamt med denna kommun, än att han är aktieegare i ett der befintligt bolag. Hans enda intresse kan ju i många fall endast vara att få största möjliga utdelning på bolagets aktier. Att under sådana förhållanden den person, som skall utöfva rösträtten för bolagets räkning, ofta blott ser de kommunala intressena från den synpunkten, huru de verka på utdelningen från det bolag, han representerar, är ju tydligt. I sådana fall inser jag mycket väl, att en begränsning i bolagens rösträtt bör göras större än beträffande den enskildes rösträtt.

Efter hvad jag nu sagt, och efter som denna fråga nu föreligger till afgörande i denna kammare, kan jag icke annat än yrka bifall till utskottets förslag. Men sedan jag sagt detta, vill jag äfven erinra kammarens ledamöter derom, att man icke genom någon begränsning af den kommunala rösträtten på landet är fri från magtmissbruk af de röstegande inom kommunerna. Sjelf har jag sett exempel derpå, huru grupperingar af sådana personer, som innehaft ganska litet röstetal hvar för sig inom kommunen, men varit besjälade af samma enskilda, sjelfviska intresse, kunnat utöfva eller åtminstone försökt utöfva mot de öfriga röstegande ett tyranni, som varit fullt nt lika stort som från ett bolag, hvars rösträtt varit koncentrerad i en enda persons hand. Jag vill, som sagdt, härmed endast hafva erinrat om, att man icke må inbilla sig, att man kommit ifrån alla dessa olägenheter, som man närmast ser vara förenade med den nuvarande kommunala rösträtten på landet, blott och bart genom en begränsning af densamma.

Herr Thor: Behovvet af inskränkning i den kommunala rösträtten för de högre röstetalen synes nu vara allmänt insedt. Äfven Första Kammaren har, efter hvad jag hört i dag, börjat inse nödvändigheten deraf. Något mera vittne om den saken göres oss då icke behof. Frågan är blott, i huru hög grad inskränkningen skall ske. För min del skall jag be att få yrka bifall till herrar Näslunds, Kardells och E. Svenssons, lagutskottets utlåtande bifogade reservation. Skälet till detta yrkande är först och främst det, att en inskränkning till $\frac{1}{10}$, enligt min och mångas uppfattning, ingen nämnvärd förändring skulle medföra.

Vidare tycker jag, att om Andra Kammaren skulle i år biträda utskottets förslag, skulle dess i fjol uttalade åsichter komma att framstå i en mycket ofördelaktig dager, och man skulle då få en bekräftelse på hvad herr Johan Johansson i Noraskog yttrade förliden onsdag, nemligen att Andra Kammaren vore liberal och frisinnad, endast därför att den visste, att den kunde vara det för godt pris, då Första Kammaren i alla fall afslog alla reformer. Jag vill i det längsta hoppas, att så icke är förhållandet, men bifaller Andra Kammaren utskottets hemställan, måste jag bekänna, att jag icke vet hvad jag skall tro. Slutligen vill jag tillägga, att jag icke röstar för en $\frac{1}{20}$, därför att en sammanjemkning till $\frac{1}{10}$ skulle kunna ske, utan för att vi verkligen skulle kunna få $\frac{1}{20}$ såsom varande en effektiv reform.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till den af mig förut nämnda reservationen.

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.

(Forts.)

I detta yttrande instämde herr *Eriksson* i Qväcklingen.

Herr Zetterstrand: I likhet med Andra Kammarens nästan samtliga ledamöter önskar jag lifligt, att en verklig rösträttsreform i kommunalt hänseende rörande landsbygden måtte komma till stånd. Men på samma gång jag det gör har jag alldeles klart för mig, att någon rösträttsreform icke kommer till stånd, förrän en utredning kommer från Kongl. Maj:t. Under sådana förhållanden torde det vara mindre af vikt, huru Andra Kammarens beslut i dag kommer att utfalla, helst jag är öfvertygad om, att hvar och en bestämmer sig för det rösträttsmaximum, som enligt hans förmenande är det bästa. Men jag vill härmed endast hafva till Andra Kammarens protokoll uttalat som ett önskningsmål, att den utredning, som från regeringen väntas, måtte blifva framlagd redan vid nästkommande riksdag.

Herr Walter: Med den kännedom, jag har om de norrländska förhållandena, kan jag icke ens anse, att en begränsning till en tjugondedel skall komma att verka någon egentlig förbättring i de kommunala rösträttsförhållandena, men vill dock för tillfället endast be att få instämma i herrar Näslunds och Kardells med fleres reservation.

Herr Jansson i Krakerud: För min del är jag fullkomligt öfvertygad om, att de fleste inom denna kammare, som i dag uttalat sig för en tiondedel, dock helst skulle önska, i likhet med hvad en ledamot af utskottet uttalat, att få en tjugondedel. Att utskottets ledamöter yrkat bifall till utskottets förslag om en tiondedel, det beror, så vidt jag kan förstå, derpå, att de hysa den åsigt, att man skulle lyckas fortare och lättare få frågan igenom, eller att Första Kammaren skall gå med på en tiondedel. Jag har för min del förr haft samma åsigt, men jag ber att få upplysa de ärade talarne derom, att andra åsikter nu göra sig gällande inom Första Kammaren än förut. Jag var inne i den kammaren, då den diskuterade grundlagsändringen, och då uttalades loford och verkligt ampla erkännanden af hemmansegarnes klokhet och förstånd och det ena med det andra. Jag fann dervid, att det förelåg så stora sympatier inom Första Kammaren för hemmansegareklassen inom nationen, så att jag har den förhoppningen, att Första Kammaren nu skall gå med om en tjugondedel. Det gör, att jag för min del för det närvarande, då åsikterna äro sådana och ändrat sig så till fördel för de mindre jordbrukarnes intressen, icke kan annat än finna, att rätta tiden nu är inne att hålla på en tjugondedel. Följaktligen ber jag att få yrka bifall till det af Andra Kammarens reservanter framlagda förslag.

Herr Anderson i Hasselbol: Om jag hade den ringaste förhoppning, att Första Kammaren skulle i dag antaga utskottets förslag om begränsning till en tiondedel, skulle jag för min del vara

Om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

med om det förslaget. Men då jag icke gör det, får jag för min del gifva till känna, att jag icke inser några skäl för Andra Kammaren att nu gå ifrån sitt vid förra riksdagen fattade beslut om en tjugondedel, och därför kan jag icke för närvarande rösta för annat än en tjugondedel, då vi ändå icke hafva hopp om att Första Kammaren skall gå med på det af utskottet framlagda förslaget.

Herr Eriksson i Bäck: Jag anser, att om denna kammare i dag fattar beslut om någon ändring af den kommunala rösträtten, bör den på inga villkor nöja sig med en inskränkning till en tiondedel, utan bestämma sig för en tjugondedel och bestämt hålla på det och icke vidare kompromissa. Men för min del är jag öfvertygad om, att en inskränkning till en tjugondedel af kommunens hela fyrktal ändock icke skulle vara någon väsentlig förbättring i fåväldet inom kommunerna, utan att det måste ställas upp en ny röstgrund, en progressiv skala, som klipper af röstetalen i stigande grad uppåt. Det är kanske i de allra flesta större kommuner några få, som likväl skulle komma att bestämma utgången af omröstningarna. Såsom exempel kan jag nämna Fellingsbro stora kommun, som nu har ett röstetal af öfver 58,000 fyrkar; det är ändå icke så mycket. Der kunna likväl fem personer ensamma afgöra utgången af en votering, ty det har hittills visat sig, att fem af de största röstegande hafva mer än hälften af det högsta röstetal, som vid någon stämman der varit representeradt. Detta är ett erfarenhetsrön, ett praktiskt bevis. Jag vet, att det i verkligheten har varit så; och jag tror, att det är så på nästan de flesta ställen, der det nu klagas öfver, att fåtalsvälde är herskande.

Jag, herr talman, yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Kardells med fleres förslag om begränsning till en tjugondedel.

Herr Öberg: Herr talman! Jag anhåller att få öka antalet vittnesbörd om behovet af en inskränkning uti den kommunala rösträtten. Då jag gör detta, gör jag det med full visshet, att en reform härutinnan verkligen är af behovet påkallad. Här har blifvit sagdt, att striden om ändring i den kommunala rösträtten pågått under en tid af 25 år. Då den pågått så länge, anser jag, att ärendet bör vara utredt, och att vi nu äro i stånd att fatta ett definitivt beslut i denna fråga. Den, som motsätter sig reformens genomförande på grund af att ärendet icke är till fullo utredt, anser jag göra detta af det skäl, att han är obenägen för en reform.

I den valkrets, jag representerar, finnas flera kommuner, der bolag ega så stor rösträtt, att, ehuruval kommunernas samtliga öfriga ledamöter med all enighet, med all kraft och vilja söka få till stånd beslut i sitt intresse, det är dem omöjligt gent emot de stora bolagens röstetal. Den kommun, jag bor i, har ett sammanlagdt fyrktal, om jag icke missminner mig, af c:a 60,000. Men den del af detta fyrktal, som tillkommer bönderna, är för dem betydelselöst, då ett bolog ensamt förfogar öfver 20,000 fyrkar. Följaktligen ser man ju, att någonting bör göras åt frågan. Mycket vore att säga om huru en del stora bolag använda sin höga rösträtt, då det gäller att om-

intetgöra de mindre röstegandenas intressen, vilja och önskan, men det sagda må för tillfället vara nog.

Jag anhaller därför att få instämma i den reservation af herr Nöslund m. fl., som finnes vidfogad lagutskottets betänkande.

Herr Jönsson i Mårarp: Jag ville endast bedja att få till protokollet antecknad, att jag på grund af de skäl, som blifvit framställda af herr Wester, yrkar bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad.

Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan; 2:o) på bifall till herr Nöslunds m. fl. vid utlåtandet fogade reservation; och 3:o) på bifall till herr Andersons i Tenhult under öfverläggningen senast framställda yrkande. Herr talmannen faun svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till förenämnda reservation; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till utskottets hemställan, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, beträffande 1:sta punkten af lagutskottets utlåtande n:o 11, bifaller den af herrar Nöslund, Kardell och E. Svensson vid utlåtandet afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i nämnda punkt gjorda hemställan.

Röstsedlarne uppräknades hvar efter annan och visade 121 ja mot 88 nej; och hade kammaren sålunda beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Punkten 2.

Bifölles.

§ 5.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 25 § 1 mom. i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Med tillstyrkande af en inom Andra Kammaren af herr A. V. Ljungman väckt motion, n:o 5, hemställde utskottet i detta utlåtande: att Riksdagen måtte för sin del besluta, att första punkten i 25 § af

Angående
ändrad
lydelse af
25 § 1 mom.
i landstings-
förord-
ningen.

(Forts.)

Angående förordningen om landsting den 21 mars 1862 skall erhålla följande
 ändrad lydelse:
 25 § 1 mom.
 i landstings-
 förord-
 ningen
 (Forts.)

Kongl. Maj:t utser för hvarje lagtima landsting *bland tingets ordinarie ledamöter* en ordförande, hvilken befattning skall fortfara intill nästa lagtima sammankomst.

Ordet begärdes af

Herr John Olsson, som yttrade: Herr talman! Jag får bekänna, att jag, när jag läste detta betänkande, icke kände mig synnerligen tilltalad af det förslag, som i denna fråga framstälts af lagutskottet. Den motion, som lagutskottet här behandlat, och det slut, hvartill utskottet kommit, innebära nemligen, synes det mig, endast en half-mesyr, som det icke är mycket bevändt med och som endast kan komma att fördröja den reform, som jag för min del finner vara den rigtiga: *att landstingen sjelfva få utse sina ordförande.*

Vi veta alla, att en liknande fråga förevar här i kammaren under förra riksdagen, frågan, huru vida kamrarne skulle sjelfva få utse sina talmän. Andra Kammaren uttalade sig då för den grundsats, att kammaren skulle sjelf få utse sin talman; och det synes mig, att samma skäl, som då förefunnos för ett sådant uttalande, föreligga nu för kammaren att uttala sig i den rigtning, att landstingen skulle sjelfva få utse sina ordförande. Då emellertid något förslag derom icke föreligger, har jag ej kunnat komma till annat resultat än att afslå utskottets förslag, eburu visserligen icke på det skäl, som reservanterna från Första Kammaren anført.

Herr talman, jag yrkar afslå å utskottets hemställan i det föreliggande betänkandet.

Vidare anförde:

Herr Ljungman: Jag skall bedja att få fästa den föregående talarens uppmärksamhet på, att, äfven om man icke genom att bifalla utskottets hemställan vinner allt hvad man möjligen skulle kunna önska, man dock vinner ganska mycket, och vidare derpå, att, om landstinget sjelft skulle välja sin ordförande, särskilda bestämmelser tarfvades, huru vid detta val skulle förfaras; ty jag anser, att en ålderspresident inom landstinget icke kunde vara synnerligen lämplig såsom valförrättare af det skäl, att man i de flesta fall kanske icke vet, hvem som är landstingets ålderspresident. Man har icke der så noga som i riksdagen reda på, hvem som bevisat de flesta sammanträdena och således i egenskap af ålderspresident skulle förrätta val af ordförande. Redan på grund af denna omständighet anser jag, att man bör nöja sig med att få hvad man har någon utsigt att vinna. Men dessutom vill jag framhålla, hvad som så många gånger förut i dag blifvit här framhållet, att kammaren bör vidhålla sina en gång fattade beslut och icke ändra dem efter en eller annan tillfällig opinion för dagen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr John Olsson: Den siste talaren yttrade, att man skulle vidhålla det beslut utskottet tillstyrkt, därför att man derigenom skulle hafva utsigt att vinna någonting. Jag hemställer med hänsyn till den reservation, om hvilken de flesta och tongifvande utskotts-^{Angående ändrad lydelse af 25 § 1 mom. i landstingsförordningen. (Forts.)} ledamöterna från Första Kammaren enat sig, huru vida den ärade talaren verkligen tror, att man skulle vinna något genom att besluta i öfverensstämmelse med utskottets förslag. Det är väl temligen gifvet, att reservanterna komma att drifva igenom sin mening i Första Kammaren. Kamrarne skulle då alltså stanna i olika beslut. Jag antager, att dessa ej kunna sammanjemkas; och man kommer sålunda ej till något resultat. Om kammaren deremot nu uttalar sig emot utskottets förslag på den grund jag angifvit, så har kammaren derigenom uttalat sig för den reform, som i sjelfva verket är den enda rigtiga, nemligen att landstingen få sjelfva utse ordförande. Den bestämmelsen, att Kongl. Maj:t skall utse ordförande för alla möjliga korporationer här i landet, är, synes mig, ett trälmärke för dessa korporationer, som Andra Kammaren borde vara angelägen om att få bort, och i öfverensstämmelse med kammarens uppfattning om sin rätt att sjelf utse talman för kammaren synes mig kammaren ock böra uttala sig till förmån för samma rätt för landstingen. Jag vidhåller således det yrkande jag gjort.

Herr Erickson i Bjersby: Just på de mycket beaktansvärda skäl, som herr Ljungman nyss anført, och i öfrigt på de af utskottet anförda grunder ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungman: Jag vill ytterligare fästa herr Olssons uppmärksamhet på att, då man icke kan vinna allt, man får nöja sig med att vinna något; ty detta mitt förslag är dock ett godt steg framåt mot målet, och sedan kan man ju en annan gång vinna resten.

Herr Svensson från Karlskrona: Jag skall be att få framställa den frågan till talaren på stockholmsbänken, huru vida han verkligen tror, att han skulle kunna vinna Första Kammarens bifall till det förslag han framställt. Jag tror icke, att man kan vinna Första Kammarens bifall för någotdera förslaget, vare sig herr Olssons eller utskottets, men jag anser det vara klokast, att Andra Kammaren bibehåller den ståndpunkt, som den förut intagit i denna fråga. Gör kammaren fortfarande det, så är det möjligt att i framtiden kunna vinna, hvad utskottet föreslagit, men jag tror icke att det är möjligt att vinna Första Kammaren för bifall till herr Olssons förslag, och därför skall jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr John Olsson: Då den siste ärade talaren till mig framställt en direkt fråga, så anser jag mig skyldig att besvara denna fråga.

Han frågade, om jag tror det vara möjligt att vinna Första Kammarens bifall till ett beslut om att landstingen skola få sjelfva välja sin ordförande. Nej, mine herrar, det tror jag visst icke, men lika väl som Andra Kammaren i det beslut, som den nyss fattat,

Angående uttalat sig för en begränsning af den kommunala rösträtten till en ändrad tjugonedel af kommunens hela röstetal, oaktadt alla i denna kam- lydelse af mare veta, att Första Kammaren icke kommer att gå in på detta 25 § 1 mom. beslut, lika väl anser jag, att kammaren i denna fråga, oafsedt i landstings- hvad Första Kammaren gör eller icke, bör göra ett uttalande, som förord- verkligen innebär ett steg framåt, i stället för ett uttalande, som ningen. kommer att hindra den reform, hvilken jag antager, att de flesta (Forts.) här anse riktig, nemligen att landstingen sjelfva få utse sin ord- förande.

Talaren på bohuslänsbänken ansåg, att vi borde antaga utskottets förslag, emedan detta vore ett steg framåt. Jag har då icke lyckats att göra mig förstådd af den talaren, ty jag opponerade mig just därför att jag anser, att detta icke är något steg framåt, utan tvärt om ett hinder för det steg, man önskar. Derfor anser jag det icke vara skäl att nu besluta något, som utgör ett sådant hinder. Jag förutsätter nemligen, att kammaren är med mig ense om det önskliga i att Kongl. Maj:ts förmynderskap öfver landstingen komme att upphöra.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr tal- mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kam- maren utskottets hemställan.

§ 6.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckta motioner, afseende dels ändring af 23 § i för- ordningen om kyrkostämma med mera den 21 mars 1862, dels ock tillägg till 25 § 3 mom. i förordningen angående kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Punkten 1.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 24, hade herr J. G. O. Högstedt föreslagit: att Riksdagen ville besluta, att den, som blifvit vald till vice ordförande i skolråd, skall bibehålla detta uppdrag för hela den tid, han blifvit till ledamot i skolrådet utsedd.

Utskottet hemställde emellertid under förevarande punkt, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Högstedt: Oaktadt utskottet enhälligt afstyrkt min motion i den del, som afser tiden, för hvilken vice ordförande i skolrådet skall utses, så vågar jag dock uttala, att jag icke är fullt belåten med de skäl, som utskottet anført. Utskottet tillstyrker i enlighet med herr Hammarlunds motion, att vice ordförande må utses för ett år och icke för fyra år, hufvudsakligen af det skäl att, derest den, som blifvit dertill vald, skulle befinnas hysa ringa intresse för sitt

uppdrag eller eljest vara mindre lämplig för dess behöriga skötande, annan person, inom en icke allt för aflägsen tidrymd, kunde blifva i hans ställe till vice ordförande utsedd». Men, mine herrar, skolråden utse väl icke till vice ordförande någon annan person än den, om hvilken de veta, att han har intresse för skolväsendet och är lämplig att sköta vice ordförandeskapet. Om också skolrådet icke haft tillfälle att pröfva detta, så tror jag icke, att det under ett års tid kan utrönas, om intresse och lämplighet förefinnes hos den valde. Mången gång inträffar det helt visst, att vice ordföranden icke en enda gång under hela året kommer att fungera såsom sådan. Väljes han deremot för fyra år, så kan både det ena och det andra utrönas, och den valde kan få tillfälle att sätta sig in i de åligganden, som tillkomma en vice ordförande.

I fråga om den oegentligheten, att under senare hälften af hvarje fyraårsperiod de då nyvalda skolrådsledamöterna måste, om vice ordföranden utses för fyra år, åtnöja sig med en vice ordförande, som blifvit utsedd af deras företrädare i skolrådet, så utgör detta för icke mig något talande skäl, ty det är väl mindre vanligt, att hälften af skolrådet utgår på en gång; det vanligaste är väl, att de afgående medlemmarne återväljas.

Herr talman, det är ju så, att otack är verdens lön. Men jag vill ingalunda med dessa ord, jag uttalat, göra mig skyldig till otacksamhet mot utskottet. Tvärt om är jag utskottet mycket tacksam för att utskottet tillstyrkt bifall till det hufvudsakliga i min motion. Jag är glad att jag framburit min motion, ty jag hoppas, att båda kamrarna skola fatta ett sådant beslut, hvarigenom det blifver bestämdt, för huru lång tid vice ordförande skall utses.

Då icke någon reservant har anmält sig, vill jag naturligtvis icke göra något yrkande, utan inskränker mig till att förorda bifall till herr Hammarlunds motion.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos.

§ 7.

Härefter företogs till behandling Andra Kammarens fjerde till-Om ändring fälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ^{i gällande} skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande be- ^{bestämmelser} stämmelser rörande ersättning till förrättningsmän för utmätning i ^{sättning till} enskilda mål samt till stämningsmän. ^{förrättnings-} män för ut- ^{mätning i en-} skilda mål ^{samt till stäm-} ningsmän.

Motionären, herr *Carl Persson* i Stallerhult, hade uti sin ifråga- ^{samt till stäm-} varande motion, n:o 84, föreslagit: ^{ningsmän.}

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring af Kongl. Maj:ts förordning af den 12 juli 1878, *Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 13.*

Om ändring angående ersättning till förrättningsman för utmätning i enskilda mål samt till stämningsmän m. m., att reseersättningen endast må bestämmelser rörande ersättning till förrättningsmans eller fjerdingmans hemvist, äfven om annan, mera förrättnings-afläggset boende person användes för utförande af uppdraget eller män för utmätning i enskilda mål samt till stämningsmän.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

(Forts.)

Herr Persson i Stallerbult: Herr talman! Utskottet har för sitt enhälliga afstyrkande af min motion hufvudsakligen åberopat de skäl för afslag, som anförts dels af ett Andra Kammarens tillfälliga utskott år 1890 och dels af ett Första Kammarens tillfälliga utskott år 1892, vid hvilka riksdagar liknande motioner förevaro. Väl är det sant, att Andra Kammaren 1890 afslog den då väckta motionen, men jag vågar uttala den bestämda öfvertygelsen, att kammaren icke gjorde detta på de af det tillfälliga utskottet anförda skäl, utan därför att den då väckta motionen icke blott afhandlade den sak, som nu är i fråga, utan äfven innebar förslag till ändring i utsökningslagen. På denna grund ansåg kammaren, då saken första gången föredrogs, att den icke kunde behandlas på så sätt, som var föreslaget, utan återremitterade förslaget. Utskottet inkom med ett nytt betänkande och åberopade deri nästan samma skäl som i det förra, men motionären inskränkte sitt yrkande till en ren obetydlighet, så att kammaren ansåg, att om detta bifölles, så hade dermed ingenting varit vunnet. Detta tror jag var det hufvudsakliga skälet till att motionen afslogs. Detta visade sig ock 1892, då samma motion förelåg och blef af kammaren bifallen utan votering.

Hvad som hufvudsakligen åberopats såsom skäl för afslag, är stadgandet i rättegångsbalken, att den vinnande parten skall få ersättning endast för hvad han varit trängd att å saken kosta, och bestämmelsen i utsökningsslagen, att blott nödig kostnad skall tilläggas den vinnande parten. Jag tror för min del, att dessa ord, trängd och nödig, icke få tagas i den bemärkelse utskottet gjort, ty ser man efter i rättegångsbalken, så skall man under ifrågavarande paragraf finna ett kongl. bref, deri det heter: »Domstolarne må icke fastställa den vinnande partens ersättning till ringare belopp, än hvad mot hans verkliga kostnad svarar». Det är ju alldeles klart, att om man kommer med en räkning, som svarar emot den verkliga kostnaden, går det icke an för domstolen att emot detta kongl. bref tilldöma lägre kostnad, än hvartill den i verkligheten uppgått.

Såsom exempel härpå vill jag anförä följande. En person vistades en tid på ett längre afstånd från sitt hem och utförde under tiden ett uppdrag i hemorten, för hvilket reseersättning skulle utgå. Den som skulle betala räkningen protesterade deremot, emedan ersättningen var beräknad efter en längre vägsträcka än afståndet emellan förrättningsmannens egentliga hemvist och förrättningsstället. Den första myndigheten tillerkände ersättning blott för denna kortare väglängd och detsamma gjorde äfven kammarrätten, men Kongl. Maj:t

resolverade, att ersättning skulle utgå efter den verkliga tillrygga-lagda längre vägsträckan. För denna dom fans naturligtvis ett godt stöd i det omtalade kongl. brevet.

Äfven ett annat exempel kan jag återöpa, som talar för samma åsigt. En embetsman, hvilken en tid vistades å annan ort, begärde hos Kongl. Maj:t att få utföra sina tjensteåligganden från den tillfälliga vistelseorten. Kongl. Maj:t biföll ansökningsmen, men resolverade tillika, att uppdragets utförande från denna plats icke ådraga statsverket någon ökad utgift. Huru detta vilkor efterföljdes äro herrarne i tillfälle att se, om herrarne vilja genomläsa statsrevisorernas sista berättelse.

Men det var nödvändigt att bestämma det, för att staten icke skulle få en onödig utgift genom reseersättning från den aflägsnare orten.

Med dessa fakta för ögonen tror jag, att man icke får tolka orden »nödig» och »trängande» på det sätt utskottet gjort.

Min motion går möjligen längre, än hvad Andra Kammaren tillstyrkte vid 1892 års riksdag. Utskottet, som då behandlade min motion, gjorde en viss inskränkning i mina yrkanden, och då jag antager, att Andra Kammaren icke vill gå längre nu än då, skall jag inskränka mig till att yrka icke bifall till min motion, utan till det då af kammaren godkända förslag, som finnes intaget på sid. 6 af detta betänkande och lyder sålunda:

»att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse anhölle, att Kongl. Maj:t måtte taga under ompröfning, huru vida icke sådan ändring i kongl. förordningen den 12 juli 1878 angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningsmän måtte kunna ske, att i allmänhet reseersättning till vittne vid utmätningssärenden måtte utgå och beräknas högst efter afståndet mellan förrättningsstället och distriktets fjerdingmans hemvist samt reseersättningen till stämningsman högst efter afståndet mellan förrättningsstället och närmast boende stämningsmans hemvist, äfven i det fall att mer aflägsset boende person användes såsom vittne eller stämningsman.»

Om Andra Kammaren godkänner ett sådant yrkande, har den vidblifvit sitt år 1892 fattade beslut, och jag ber därför att få yrka bifall till detta nu upplästa förslag.

Herr Restadius: Motionären har i sin framställning sökt nedbringa de kostnader, som äro erforderliga för anlitande af stämningsmän och vittne åt förrättningsman i utsökningsmål. Så långt min erfarenhet sträcker sig, har jag icke försport någon klagan öfver att åtminstone i fråga om delgifning af stämningsmän deraf föranledda kostnader uppgått till högre belopp än skäligen bort ifrågakomma, och jag kan vitsorda att inom den domsaga, som är mig anförtrodd, kostnaden för stämnings delgifvande i medeltal ej uppgår till mer än tre kronor — ett belopp, mot hvilket någon anmärkning väl icke med skäl kan göras. Häraf kan jag emellertid icke komma till det antagande, att motionärens påstående i motionen och hvad han nu nyss anfört skulle vara origtigt, och att alltså fall icke skulle kunna

Om *ändring* förekomma, då dessa kostnader stiga till högre belopp än skäligt i gällande är samt att det således kan ifrågasättas, om icke åtgärder böra vidbestämmelser tagas för undanröjande af dylika olägenheter. Men det synes mig, sättnings till att den af motionären anvisade utvägen icke kan anlitas, ty derförrättnings- igenom skulle svåra följder och rättsförluster lätteligen kunna uppstå. män för ut- Jag tänker härvid på sådana grannliga ärenden, då fråga är om mätning i en- kvarstad och skingringsförbud. Om förrättningsmannen dervid först skilda mål måste göra sig underrättad, huru vida den person, stämningsman samt till stäm- eller vittne, som är gäldenären närmast boende, är ojäfvig och oförningsmän. hindrad, varder ganska sannolikt kannedom om förrättningen i orten (Forts.) utspridd, och gäldenären kan följaktligen derom få vetskap, och då kan det inträffa och har äfven under nuvarande förhållanden inträffat, att gäldenären låter sig angeläget vara att bortskaffa den egendom, som kan blifva föremål för utmättingsåtgärden. De öfriga betänkliga följder, som i slikt fall kunna uppstå, har häradsböfding Wester i utlåtande vid 1892 års riksdag vidlyftigt omordat, och jag har intet att derutöfver tillägga.

Utskottet har i sitt betänkande framhållit, hurusom i rättegångsbalken vore intaget stadgande, att vinnande part är berättigad till ersättning för den kostnad, han varit »trängd» att i saken göra, och att utsökningslagen tillförsäkrade sådan part godtgörelse för »all nödig» kostnad. Om nu af en eller annan anledning kåranden eller sökanden finner sig böra anhålla, att stämningsman eller vittne tages från längre bort belägen ort än närmaste grannskap, hvartill han ofta kan hafva giltig anledning, så skulle domstol eller annan vederbörande, derest detta förslag antoges, icke kunna tillerkänna kåranden eller sökanden ersättning för den kostnad, denne varit trängd att utgifva. Nu frågas: kan Kongl. Maj:t, derest skrifvelse i det föreslagna syftet kommer till stånd, godkänna den gjorda framställningen och utfärda förordning i administrativ väg, hvarigenom upphävas rättigheter, som äro af civillags natur. Så vidt jag kan förstå, är detta omöjligt, och den föreslagna skrifvelsen kan sålunda icke till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Motionären har framhållit, att genom kongl. brefvet den 27 maj 1801 domarne förständigats att icke fastställa den vinnande partens ersättning till ringare belopp än hvad mot hans verkliga kostnad svarar. Tillkomsten af detta bref lär vara den, att domstolarne hade i allmänhet gifvit för små ersättningsbelopp, hvarför Kongl. Maj:t fann anledning att gifva en slik påminnelse, som dock ej kan eller får gifvas den utsträckning, att domstol må tillerkänna part högre godtgörelse, än han varit trängd att utgifva. Derför denna påminnelse. Så vidt jag vet, är det en allmän praxis, att, på de kostnader en eller annan part begär, betydlig inskränkning göres, och om man kan tillvita domstolarne något i detta afseende, är det förr att de sätta ersättningen för lågt än för högt.

Det är icke blott gäldenärens rätt, man skall tillse, utan äfven fordringsegarens. Fall kunna nog ofta förekomma, då gäldenären gör allt hvad han kan för att fordringsegaren icke skall komma till sin rätt, och det synes mig, att under slika förhållanden fordringsegarens rätt lika väl bör beaktas och bevaras som gäldenärens.

På grund af hvad jag haft äran anförä, föranledes jag att yrka *Om ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningssmän.*
bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjö: Jag kan icke underlåta att understödja motionären i detta hans förslag. — De skäl, som utskottet här anført för sitt afstyrkande af motionen, äro desamma, som denna kammares tillfälliga utskott n:o 3 angifvit vid 1890 års riksdag, och som gå ut derpå, att om utmätningsman icke finge taga med sig vittne från hemorten, skulle det i många fall fördröja så brådska ärenden som utmätningsfrågor, skingringsförbud och kvarstadsärenden äro. Det är nog mycket riktigt. Men motionärens förslag berör äfven andra ärenden och ett beslut i den riktning, motionären föreslagit, skulle kunna åstadkomma, att de oegentligheter, som i dessa nu förekomma, i det att en del stämningssmän taga betaldt, men andra icke på grund af olika tolkning af förordningen, derigenom skulle kunna upphöra. För att belysa detta förhållande skall jag be att få anförä ett par exempel från den ort jag tillhör. För några år sedan fanns det en utmätningsman der, som, när han fick en dom eller ett utslag till verkställighet, först reste ut och underrättade vederbörande om dagen, när pantningen skulle ske, och sedan reste han ut och pantade. Detta tror jag icke vara med utsökningslagens rätta andemening öfversstämmande, att utmätningsmannen först skall, såsom här skedde, resa flera mil för att underrätta om pantningen, och jag har ej heller hört någon mer än han, som gjort på det sättet. Han debiterade då, när han skulle verkställa utmätning hos en fattig man, till hvilken han hade 4½ mil eller 9 mil fram och åter, skjuts efter en häst för sig och en häst för drängen 37 kronor 50 öre, och, när han så reste ut och pantade, också 37 kronor 50 öre eller tillhopa 75 kronor. Men hade han då i stället rest jernvägen, gäldenärens bostad låg en god half mil från jernvägsstation på Vexjö—Karlskrona-jernvägen, så hade kostnaderna för den fattige gäldenären uppgått till högst 20 å 30 kronor. Detta är en oegentlighet, som jag tror kunde undanrödjas på ett eller annat sätt, om man hänskötte frågan till Kongl. Maj:t genom en skrivelse.

Jag vill anförä ett annat exempel. En person från Kalmar län kom till mig förliden sommar och berättade, att han hade fått en räkning, som han ville öfverlemna till min granskning. Han hade blifvit ålagd att förete intyg öfver att han aflemnat räkenskap för det godemanskap, han haft för sina barn, som vistades i Amerika. Detta åläggande hade blifvit honom delgifvet och fjerdingssmannen och länsmannen, som verkställt delgifningen, hade tagit betaldt för sina resor fram och åter. Den ena dagen kommo de med detta föreläggande och den andra dagen med föreläggande angående ett förmyndarskap han hade. Reseersättningen för föreläggandet uppgick till 11 eller 12 kronor, så vidt jag minnes. Detta praktiseras, enligt hvad jag nu visat, inom Kalmar län, men deremot vet jag, att i Kronobergs länsdel, som jag tillhör, sådant icke förekommer, utan der meddelas dylika förelägganden utan ringaste ersättning.

När man nu ser, att förordningen och utsökningslagen tillämpas så olika, så kan jag icke tro annat, än att vi i Andra Kammaren böra vid detta tillfälle gifva motionären rätt och understödja honom i hans

(Forts.)

Om ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningmän. förslag samt afsända en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i detta hänseende. Vill Första Kammaren sedan i likhet med hvad som skedde år 1892 afslå kammarens begäran, så må det vara Andra Kammaren har dock gjort, hvad jag anser den böra göra, nemligen tillse, att det blir likhet och kontinuitet vid tillämpning af lagen.

Jag yrkar bifall till motionärens förslag.

(Forts.)

Herr Hedin: Utaf hvad som förekommit i denna fråga såväl nu som vid föregående tillfällen synes det mig vara uppenbart, att det är önskvärdt, att närmare och fullständigare bestämmelser i denna viktiga sak meddelas. Men det är icke mindre uppenbart, att, genom aflåtande af en skrivelse af det innehåll här är ifrågasatt, man skulle komma att uppmana Kongl. Maj:t att genom en administrativ förordning ingripa i bestämmelser i allmän lag och särskild af Kongl. Maj:t och Riksdag gemensamt stiftad lag. Det är något, som Andra Kam-maren naturligtvis icke bör inlåta sig på.

När man nu känner behovet af och anser det vara nödvändigt att erhålla fullständiga bestämmelser, så är det ju den rätta utvägen att vid en kommande riksdag upptaga frågan under en annan form, och därför skall jag, herr talman, anhålla, att kammaren behagade för närvarande godkänna utskottets utlåtande, sådant det föreligger.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits å hvartera af de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående utgifvande af »Pharmacopaea succica» på svenska språket.

§ 9.

Likaledes bifölls statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående afsöndring af jord från Wisborgs kungsladugård och hospitalslägenheten Kobagen till mötesfält för Gotlands infanteriregemente och Gotlands artillericorps.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *P. G. Petersson* i Brystorp under 10 dagar fr. o. m. den 12 dennes

och herr *J. Andersson* i Ölsund under 8 dagar fr. o. m. den 3 dennes.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande n:o 4, om upphäfvande af förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 19, angående kyrkovärdars tillsättande för viss tid;

n:o 20, angående utarbetande af en arrendelag; och

n:o 21, angående införande i kommunallagarne af bestämmelser rörande val af sex män; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, angående utverkande för Sverige och Norge af en garanterad neutralitet.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2.6 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.
